

Rūdolfs Blaumanis

Potivāra nams

Drāma piecos cēlienos

PERSONAS

Matīss Rogrota, Rūju muižiņas īpašnieks

Paulīna, viņa otrā sieva

Anna, viņa meita iz pirmās laulības

Ringolts, viņa brālis

Jozefs

Cinte

Dr. Brukners

Alma, viņa meita

Jānis, kalps

Mīle | kalpones | Rūjās

Ede |

Zads, pūšlotājs

PIRMAIS CĒLIENS

Ar garšu ierīkota istaba Rūjās. Platās stikla durvis stāv vaļā un ļauj ieskatīties ziedošā, saules apspīdētā dārzā.

PIRMAIS SKATS

Matīss. Ringolts. Paulīna.

Paulīna rīkojas ap galdu, uz kura stāv kafejas trauki. Matīss sēd un lasa kādā grāmatā. Ringolts staigā dibenā uz priekšu un atpakaļ un noskatās Paulīnā.

P a u l ī n a. Tā! Nu variet dzert. (*Uz Ringoltu.*) Lūdzu, mīļo vīrbrāl, – dzer, vīriņ! (*Piedur Matīsam viegli pie rokas un grib aiziet.*)

M a t ī s s (*viņas roku satverdams un grāmatu nolikdams*). Un tu? Bēdz projām?

P a u l ī n a. Jā. Dzeršu kopā ar citiem ēdamistabā.

M a t ī s s. Kādēļ?

P a u l ī n a. Tu desmit gadu ar savu vienīgo brāli divatā neesi sarunājies un vaicā, kādēļ? Ai jūs, vīrieši!

M a t ī s s. Ai jūs, prātīgie sievieši! (*Noskūpstā Paulīnas roku.*) Ej tad arī!

Paulīna noiet pa labai, Ringoltu vēlreiz ar mājienu ļoti laipni uz dzeršanu aicinājuse.

OTRAIS SKATS

Matīss. Ringolts.

R i n g o l t s (*tuvodamies*). Nesauc manis turpmāk par Ringoltu, bet par Tomu, jo es arvienu vēl nevaru ticēt, ka šis skuķis ir tava sieva.

M a t ī s s (*smaidīdams*). Nāc, dzersim! Pēc kafejas sūtīšu laulājamai zīmei pakaļ.

R i n g o l t s (*sēzdamies*). Un jūs dzīvojiet laimīgi?

M a t ī s s. Paradīzē, paradīzē.

R i n g o l t s. Un turklāt jau veselus divus gadus?

M a t ī s s. Tā jau ir gatavā pacietības spēle, ko tu ar mani spēlē. Cik reižu nu vēl tās pašas atbildes uz tiem pašiem jautājumiem lai nedodu! Kāpēc tev visas šīs lietas tik neticamas?

R i n g o l t s. Pirmkārt, tādēļ, ka atminos, cik cieti tu noņēmies vairs otrreiz neprecēties, bet vienīgi priekš sava bērna dzīvot.

M a t ī s s. Ir cilvēciski, ka līdz ar izmisumu zūd arī apņemšanās, kādas tas iedevis... Bet otrkārt?

R i n g o l t s. Turēju tevi par apdomīgāku.

M a t ī s s. Apdomīgāku?

R i n g o l t s. Mīlo Matīs, nedz Bombejā, nedz Melbernā, nedz Reikjavīkā neesmu atradis pāra, kas, tik nevienāds kā jūs abi, savu paradīzi būtu zinājis atsargāt no čūskas.

M a t ī s s. Un tu esi tik laipns un vēro no tā, ka arī manā dārzā šāds tārps zem rozēm slēpjas.

R i n g o l t s. Slēpjas vai ar laiku slēpsies. Esi tik laipns. Reizini vai nu uz ziemeļu pola, vai pie ekvatora divi ar diviem, iznākums būs visur četri.

M a t ī s s. Saprotu. Bet drīzi tu atzīsi, cik varen esi maldījies. Mūsu laulības ārējie apstākļi var jau būt līdzīgi, manis dēļ gluži tādi paši kā tavi Reikjavīkas un Bombejas, bet iekšējie... iekšējie... Es tev saku, vairāk uzticības kā Paulīna man cilvēks otram nemaz nevar parādīt. Viņa ir eņģelis.

R i n g o l t s. Zināms, jo vienkāršam, nespārnotam radījumam būtu nācies grūti pārlaisties pār bezdibeni, kas šķir astoņpadsmit no piecdesmit gadiem.

M a t ī s s. Paulīnai ir divdesmit. Un pār šo bezdibeni arī bez spārniem var tikt pāri.

R i n g o l t s. Par piemēru, kā?

M a t ī s s. Kad to aizber.

R i n g o l t s. Ar...?

M a t ī s s. Mīlestību.

R i n g o l t s. Ar tavu?

M a t ī s s. Ar mūsu abu.

R i n g o l t s. Vai viņa tevi mīlē?

M a t ī s s. Vai tu to vēl nebūtu novērojis?

R i n g o l t s. Piedod, esmu drusku... drusku – grūtrezīgs... Pastāsti man – kā tu viņu atradi?

M a t ī s s. Es viņu redzēju, un mana sirds iedegās – mans stāsts ir īss.

R i n g o l t s. Priekš manis tomēr par garu. Desmit sējumu apla-
mības un vājības.

Matīss pieceļas.

R i n g o l t s. Vai tu man atņem vārdu, sēdi caur piecelšanos
slēgdams? Agrāk mūsu starpā valdīja parlamentāriska runāšanas
brīvība... Sēsties!

Matīss nosēstas.

R i n g o l t s. Stāsti tālāk. Kas viņa tāda ir – bij?

M a t ī s s. Klausies: nodarbojas tagad ar ābeļu audzēšanu.

R i n g o l t s. Piedod, piedod! Kas viņa tāda bij?

M a t ī s s (*nepacietīgi, strupi*). Ak!

R i n g o l t s. Lūdzu, lūdzu! Tu tak tūliņ neskaitīsies. Tu tak
mani pazīsti.

M a t ī s s. Viņa bij bāraine.

R i n g o l t s. Viņas vecāki?

M a t ī s s. Tēvs bij bijis sulainis, māte – franču bonne.

R i n g o l t s. Tā... Kur viņa dzīvoja?

M a t ī s s. Rīgā.

R i n g o l t s. Pie kā?

M a t ī s s. Pate par sevi.

R i n g o l t s. Un uzturējās no kā?

M a t ī s s. Viņa taisīja puķes. (*Maza pauze.*)

R i n g o l t s (*lēnām*). Tad jau jūsu izglītība arī ļoti nevienāda?

M a t ī s s. Kādu izglītību tad es esmu baudījis?

R i n g o l t s. Nu, tu arvien stāstīji, tavs grāmatu biedrs, mūsu
mirušā mācītāja dēls, ticis guberņas ģimnāzijas tercijā un nezinājis
vēl tik daudz kā tu. Un es redzu, tu savu izglītību vēl turpini. (*Rāda
uz grāmatu.*)

M a t ī s s. Jā, lasu pa savu brīvo laiku. Bet arī Paulīna lasa. Viņa
lasa un runā arī ļoti labi pa vāciski. Vecāki viņu bija nodomājuši
izskolot par guvernanti.

R i n g o l t s. Ā – skaties «Gartenlaubē» un «Modenzurnālā» tur
uz galdiņa. Kādā valodā jūsu pavāru grāmata?

M a t ī s s. Tās mums nemaz nav.

R i n g o l t s. Tad tu Paulīnai laikam kādu saimniecības kursu esi
licis nobeigt?

M a t ī s s. Nezināju, ka tas pie laimīgas laulības vajadzīgs.

R i n g o l t s. Vai jūs tagad dzīvojiet no puķu kāpostiem?

M a t ī s s (*cieš brīdi klusu. Mierīgi*). Mums ir ļoti laba saimniece.

R i n g o l t s. Jo Paulīnai pašai netik saimniekot.

M a t ī s s. Tiesa gan.

R i n g o l t s. Viņai tik jāutri dzīvot, pabraukāties, tērzēt, dancot un jauki rotāties.

M a t ī s s. Kā tu to visu zini? Vai viņa tev jau to visu stāstījuse?

R i n g o l t s. Ja viņa būtu nojautuse, ka tā ar savu vīrabrāli sarunājas, tad viņa varbūt vakar vakarā vagonā pret mani mazāk vaļsirdīgi būtu izturējusēs.

M a t ī s s. Uz to viņai nebūtu bijis ne mazākā iemesla. Kam viņai slēpt, ka viņa mīlē jāutribu? Es vēlos, lai Paulīna dzīvi bauda. Tādēļ ka viņa vecīgam vīram ziedojuše savu jaunību, tai taču vajaga kādas nebūt atlīdzības.

R i n g o l t s. Es domāju, tu runāji par mīlestību. Tātad Paulīnai ar to vien nepietiek, bet vajaga vēl sevišķu piedevu, lai viņu apmierinātu?

M a t ī s s. Ak, kas tad to saka! Tu esi nelabojams urditājs! Diezgan tagad par Paulīnu un mani! (*Skatās Ringoltā.*) Kādu staltu vīrieti tu no sīkā Ringolta esi izaudzējis!

R i n g o l t s. Par šo staltumu man jāpateicas veselīgajam jūras gaisam un ne jūsu svētībai, kuras man ceļā nedevāt līdz.

M a t ī s s. Mēs tev pretojamies, bīdamies, ka tu kā jūrniece paklīdīsi.

R i n g o l t s. Un gribējāt tādēļ kaislo jaunekli pārvērst par klusu mācītu vīru! (*Smejas.*)

M a t ī s s. Mūsu nodoms bija labs. Paldies Dievam, ka mums abiem tava aizbēgšana no augstskolas vairs nav jānožēlo.

R i n g o l t s. Tu redzi mani savā priekšā godīgi ģērbusos un saki paldies Dievam. Vai tad tikai paklīdušie noplīsušus svārkus valkā! Esmu arī skrandās gājis. Vēl pāri gadu atpakaļ, kad mūsu kuģis Austrālijas tuvumā sašķīda, jūra aprija visu, kas man piederēja. Puskailu tu mani Sidnejā pa ielām būtu varējis redzēt blandāmi.

M a t ī s s. Un tu nenožēloji ir toreiz?...

R i n g o l t s. Nē. Priecājos par savu brīvību un – ubagoju.

M a t ī s s. Jaunajā pasaulē šāda nodarbošanās laikam ļoti ienesīga. Kurš Krezs tad tev tur to gredzenu un lielo briljantu iemeta cepurē?

R i n g o l t s (*savā pirkstā paskatīdamies*). To es atradu.

M a t ī s s. Nakts tumsā kādā ar trim atslēgām aizslēgtā juveļu bodē?

R i n g o l t s. Tev ir neveselīga fantāzija. Kādēļ nakts tumsā? No-pirku viņu dienas laikā, kad to kādas zelta lietu pārdotavas logā biju ieraudzījis.

M a t ī s s. Tu tak nupat sacīji, ka visa tava manta palikuse jūrā.

R i n g o l t s. Atvaino, izņemot manu laimi. To jau arī pieskaita pie personīga īpašuma.

M a t ī s s. Un kādu veidu pieņemdama tev šī manta iekrita klēpī?

R i n g o l t s. Visvairāk parasto: kā zelts.

M a t ī s s. No zaļā galda? Tā tad taisnība, ka saubagoti graši esot auglīgi?

R i n g o l t s. Zobgals! Vaiga sviedros es viņu izraku.

M a t ī s s. Izraki? Na, na, na, na!...

R i n g o l t s. Nemaz nebrīnies! Prātīgākais cilvēks var tapt par zelta racēju, ja tas redz, ka šodien viens, rītā otrs plukata ar reizi pārvēršas par miljonāru. Paraugš ir lielākais pavedējs.

M a t ī s s. Tad man tikai jāpriecājas, ka tavi biedri tevi atstājuši dzīvu.

R i n g o l t s (*plecus raustīdams*). To viņi nebūs bez iemesla darijuši. Izdalijām godīgi guvienu, un es ar savu daļu nekā labāka nezināju iesākt kā atceļot uz dzimteni. Te nu esmu.

M a t ī s s. Tātad vienīgi Austrālijas zelts tevi atkal atvedis šurp?

R i n g o l t s. Taisnību sakot: jā. Manas tukšās rokas tavā sirdī būtu modinājušas līdzcietību, priekš kuras jūtos par vāju.

M a t ī s s (*rūgti*). Nezinu tiešām, kā dievoklim Mamonam par viņa laipnību lai pateicos!

R i n g o l t s (*viegli*). Ziedo viņam savu jūtību.

M a t ī s s (*sāpīgi*). Ringolt! Ringolt! Vai tad atmiņa par tēva māju tavās krūtīs tā bija izdzisuse, ka neviens sapnis tev vairs nerādīja, ar kādu ilgošanos divas vājas, vecas rokas pēc tevis izstiepās? (*Pieiet pie sienas, noņem no naglas sievieša bildi. Klusām.*) Kaut jel tu toreiz... pirms četriem gadiem... rudenī... būtu atnācis...

R i n g o l t s (*satver bildi un skatās mēmi tajā. Aizžņaugtā balsī*). Ej!

M a t ī s s. Viņas pēdīgais vārds bija sveicinājums Ringoltam. Saņem to caur mani. (*Iziet lēnām pa kreisai.*)

R i n g o l t s. Māt! Māt!... Piedod! (*Iekrīt krēslā, skatās ar sāpīgiem mirkļiem bildē. Čukstēdams.*) Projām... pišļos... uz mūžību... Nekad, nekad vairs... (*Nogrimst domās. Anna ienāk no dārza.*)

TREŠAIS SKATS

Ringolts. Anna.

Anna, Ringolta tūlīņ nepamanīta, grib atkal aiziet.

R i n g o l t s (viņu ieraudzīdams). Ā! (Noliek bildi, pieceļas.)

A n n a (drusku sajukuse). Laikam krusttēvs Ringolts?

R i n g o l t s. Anna? Mazais lellis, kuru es nēsāju uz rokām un —

A n n a. Kura nerātņības tev vēlāk neļāva mācīties!

R i n g o l t s (viņai ātri tuvodamies). Sveika! (Grib viņu apkampt un skūpstīt.)

A n n a (atsvabinādamās). Sveiks! Sveiks!

R i n g o l t s. Ko? Mutes man nedosi?

A n n a. Nē.

R i n g o l t s. Onkuļam?

A n n a. Ar bārzdu!

R i n g o l t s. Balbieri, balbieri! Ķēniņa valstī par balbieri!

A n n a (smiedamās). Par velti, par velti! Tu jau tā esi par jaunu, bez bārzdas izskatītos vēl jaunāks.

R i n g o l t s. Vai tad šai laimīgā namā veči vien vairs bučoņas? Vai tad Paulīna man tik aiz pārskatīšanās būtu devuse mutes?

A n n a. Paulīna — tā cita lieta. Tu viņai vīrabrālis, man — tikai onkulis.

R i n g o l t s. Jā, man arī piepeši izliekas, ka vēl diezgan tuvu neesam rada. Bet cik ilga laika tad vajadzēs, lai kā onkulis priekš bučošanas — kā lai to saku? — būtu diezgan nogatavojies?

A n n a (Ringoltā pētoši paskatījusēs, šķelmīgi). Nu, tā ap vienpadsmit divpadsmit vasariņu.

R i n g o l t s. O! Pēc tādas sirmas mūžības mēs abi vairs par tik nepraktiskām lietām nedomāsim. Es mācīšos pūšļošanas vārdus pret augošu mēnesi (apvelk ar pirkstu ap galvvidu), un tu nodarbosies ar vienu (roku arvien zemāk laizdams) — diviem — trim — četriem —

A n n a (ātri). Kā tu gulēji, onkul?

R i n g o l t s. Pateicos, ļoti labi. Bet nesauc mani vairs pa onkuli. Man šis vārds apriebies.

A n n a. Kālab?

R i n g o l t s. To daudz vasariņu dēļ. Nāc nosēsties. (Abi nosēstas.) Saki: vai Jozefs vēl pie jums?

A n n a. Jā.

R i n g o l t s. Tā tad ubaģelis iz nabagu mājas tēvam nav tapis par raižu bērnu?

A n n a. Tēvs Jozefu tura kā istu dēlu.

R i n g o l t s. Patīkama ziņa. Esmu bieži par viņu iedomājies, un cik jauki mēs abi senāk plūcāmies.

A n n a. Tava klusuciešana gan liecināja, ka viņu pavisam esi aizmirsis.

R i n g o l t s. Es jau tēvam arī nerakstīju. Kāpēc rakstīt! Kad cilvēki šķirti, tad tie lai pavisam izšķirti. Gribu gluži vai nemaz nebūt klāt. Niecīga dvēsele, kuru četrās vēstuļu loksnes pusēs var iespiest!... Bet ko Jozefs dara? Gana tēva avis vai aiztaupa viņam algu par bodes zelli?

A n n a. Viņš vada Rūju saimniecību. Bodē stāv komijs Cinte un divi mācekļi.

R i n g o l t s. Cinte! Plāns vārdiņš, derīgs vēja grābekļam. (*Anna smejas.*) Un jūs visi dzīvojiet mūžīgā spožumā, kas izplūst no Paulīnas, Rūju saules?

A n n a. Saulīt spīdēj spīdēdama, es staigāju pavēnī.

R i n g o l t s. Nu, nu? Vecā dziesma arī te?

A n n a. Jā, Paulīna manis nemīlē.

R i n g o l t s. Vai pameitīņa varbūt viņas ne?

A n n a. Kad dzīvosi, tad redzēsi. Tu tak pie mums tagad paliksi?

R i n g o l t s. Tik ilgi, kamēr sev būšu nopircis muižu.

A n n a. Tu gribi mājas pirkt? Ā – tad pirc tepat tuvumā.

R i n g o l t s. Es runāju no muižas un ne no mājas pirkšanas.

A n n a. Bet priekš tās jau vajaga daudz naudas!

R i n g o l t s. Un ja nu man tās būtu ļoti daudz?

A n n a. Kā? Tu taču neesi bijis l a u p ī t ā j u kuģa vadonis?

R i n g o l t s. Esmu zeltu racis! (*Smejas.*)

A n n a. Zeltu racis! (*Smejas.*) Klau, klau, onkulis jau pasaku vāceli vāž vaļā!

R i n g o l t s. Vai jūs sazvērējušies man neticēt? Paga, uz pēdām tevi pārlicināšu! (*Iziet priekšā pa labai.*)

A n n a. Ja viņš tiešām... Zelta onkulis!... Ak, joki vien, tādas lietas jau nemaz nenotiek! (*Satver bildi.*) Tu nu arī priecājies? Jā? (*Skūpstā un piekar to atkal pie sienas.*)

CETURTAIS SKATS

Anna. Jozefs.

J o z e f s (*ienāk no kreisās puses ar rožu kušķi rokā*). Apsolīju tev šai dienai mazu pārsteigumu: še ņem!

A n n a. Rozes!... Tu mani tiešām pārsteidz, Jozef. Tik skaistas še apkārtnē nekur nezied.

J o z e f s. Par to viņas arī nākušas no Rīgas.

A n n a. Ak tāpēc tu šorīt slepeni biji aizgājis! Tu biji stacijā?

J o z e f s. Jā.

A n n a (pa jokam). Manis dēļ tu mēroji tādu garu ceļu!

J o z e f s. Un tu par to brīnies tikai tāpēc, lai es teiktu, ka tevis dēļ dotos vai līdz pasaules galam.

A n n a. Nu tad teic jel to! Es ar prieku klausīšos!

J o z e f s. Un ticēsi arī?

A n n a. Kad tu to sacīsi!

J o z e f s. Kad es to sacīšu! Ak tu... ak tu! Kaut es tev arī tā varētu ticēt!

A n n a. Kaut tu man arī...?

J o z e f s. Jā, jā, jā, jā!... Kaut es tev arī... Kaut es tev arī tā varētu ticēt!

A n n a. Par ko tad tu šaubies?

J o z e f s. Par tavu – nu, mini! Es šaubos par tavu...

A n n a. Par manu...?

J o z e f s. Par tavu... Es šaubos, ka mani tu slepeni mīlē!

A n n a. Tu šaubies?

J o z e f s. Es šaubos!

A n n a. Bet tas jau ir briesmīgi! Ko tad lai daru?

J o z e f s (*viņu pie sevis vilkdams*). To tu gan zini! To tu gan zini!

A n n a. Nezinu! Nezinu!

J o z e f s. Tad es tevi mācīšu! Tver manu ausi un iečuksti tajā: «Es tevi mīlēju!»

A n n a (*smiedamās, klusām*). Es tevi mīlēju!

J o z e f s. Vēl es tev neticu!

A n n a. Mīlēju ļoti!

J o z e f s. Šaubos joprojām!

A n n a. Ak, nu tev jātic! Ak, nu ir diezgan!

J o z e f s. Diezgan? Jau diezgan? Mīļākā, mīļākā! Auss tavā tuvumā top man par skopuli, kuram nekad nava diezgan! Vēl vienu vārdiņu...niecīgu... mazu... vēl vienu vārdiņu!

A n n a. Tu esi bērns!

J o z e f s. Esi tu arī!... Esi tu arī!

Jānis ienāk no kreisās puses.

PIEKTAIS SKATS

Anna. Jozefs. Jānis.

J ā n i s. Jūs man vēl neesat sacījuši, jaunskungs, – vai šorīt zirgus vedīs peldināt?

J o z e f s. Kā tad, kā tad, Jāni. Tāpat kā citās svētdienās.

J ā n i s. Labi.

J o z e f s. Tikai Pikols lai paliek. Tas vēl nebūs atpūties. Bijū ar viņu izjājis.

J ā n i s. Es to vēlāk vienu pašu aizvedīšu uz upi... Tad man jums kas jālūdz, jaunskungs. Jūs visi šodien iesiet uz balli. Bet mēs, saime, arī tepat no kaimiņiem esam uzaicināti. Kā nu būtu – vai kungs nebūtu ar mieru, kad es viens pats palieku mājā?

J o z e f s. Par ko ne? Es viņam to pateikšu. Bet vai tad tev arī negribēsies dancot?

J ā n i s. Vēl jau nu gan neesmu nekāds vecis. Bet ko lai... Tie citi vēl jaunāki, tiem kājas deg vēl vairāk.

J o z e f s. Viņa taču arī būs tur?

J ā n i s. Viņa? (*Smīnēdams.*) Es nezinu, jaunskungs.

J o z e f s. Kad tad jūsu balle iesāksies?

J ā n i s. Tā ap launaga laiku.

J o z e f s (*uz Annu*). Tāpat kā dārza svētki... Vai zini ko, Jāni? Ej un izpriecājies līdz saules rietēšanai. Es tikām palikšu mājā.

J ā n i s. Jūs, jaunskungs? Jaunskungs, tas... tas...

J o z e f s. Ej nu vien, ej un saki viņai no manis labas dienas.

J ā n i s. Paldies par atļauju, jaunskungs. (*Aiziet.*)

A n n a. Tu viņus izlutini, Jozef.

J o z e f s. Tāpat kā tu mani. Šo netikumu no tevis esmu mācījies.

Paulina ienāk no labās puses.

SESTAIS SKATS

Anna. Jozefs. Paulina.

P a u l ī n a. Jūs te sarunājaties! Vai spriediet par daktera dārza svētkiem? Anna, esi tik laipna, pasaki Mīlei... viņa kafejas traukus laikam aizmirsuse.

A n n a. Iznesīšu pate. (*Iziet ar tiem pa kreisai.*)

SEPTĪTAIS SKATS

Jozefs. Paulina.

- P a u l ī n a.** Vai tiešām runājāt par daktera balli?
- J o z e f s.** Runājām gan par to.
- P a u l ī n a** (*šķelmīgi*). Un uzlūdzāt laikam Annu uz pirmo danci?
- J o z e f s.** Nē.
- P a u l ī n a.** Žēl, ka mans vīrs nedanco. Tad man nekad nebūtu jābaidās, ka tūliņ pašā sākumā palikšu bez dancotāja.
- J o z e f s.** Vai tas kādu reizi varētu notikt?
- P a u l ī n a.** Par nejaušu gadījumu neviens nevar galvot. Un man ļoti nepatīkami taisni pirmo danci nedancotu aizlaist garām. Tas man sabojā visu vakaru.
- J o z e f s.** Labprāt jūs šoreiz izsargātu no šādas nepatikšanas, bet uz pirmajiem dančiem vēl nemaz nebūšu tur. Mūsu saime arī no kaimiņiem ielūgta uz balli.
- P a u l ī n a.** Tālab jums taču nav jāpaliek mājā!
- J o z e f s.** Kas tad to lai apsargā?
- P a u l ī n a.** Jānis.
- J o z e f s.** To nupat atvaļināju.
- P a u l ī n a.** Jūs esiet... Bet mans vībrālis paliks mājā.
- J o z e f s.** Nezinu. Man priekš viņa no daktera Bruknera vēstulīte. Varbūt viņu arī ielūdz.
- P a u l ī n a.** Kas tad dakteram jau paziņojis, ka viņš še? Mēs tak ap pusnakti vien vēl iebraucām.
- J o z e f s.** Man šorīt gadījās daktera mājai garām jāt un dakteri nejauši satikt.
- P a u l ī n a.** Kur jūs... tik agri?...
- J o z e f s.** Biju stacijā.
- P a u l ī n a.** Pēc kā?
- J o z e f s.** Man... tur... šitās rozēs...
- P a u l ī n a.** Ā... ā... Skaties, kāda uzmanība! Es viendien tikai tā pavirši ieminos, ka še apkārtnē nekur īstu tējas rožu nevar dabūt, un jūs tās tūliņ parakstiet iz pilsētas. Sirsnīgu paldies, mīļo Jozef! Un arī par jauko neaizmirsteļu kušķīti, kuru man aizvakar krēslā pa logu iemetāt klēpī.
- J o z e f s.** Jums?... Jums? ... Es... tas pušķītis... šīs rozēs... bij... bij...
- P a u l ī n a** (*jautri smiedamās*). Ak jūs!... Kaut jūs redzētu, cik

smuks jūsu ģimīš sajukumā izskatās! (*Cinte ienāk no kreisās puses. Piepeši nopietni.*) Ko jūs teiksiet, Cinte?

ASTOTAIS SKATS

Jozefs. Paulina. Cinte.

C i n t e. Rogrotas kundze, parakstu bodei preces. Vai jūs pašu vajadzībām kaut kā no Rīgas nepastellēsiet?

P a u l ī n a. Nē, paldies. Biju tak nupat pilsētā... Vai mana vīrabrāļa neesat redzējuši? Jozefam priekš viņa ir vēstule.

C i n t e. Garām ejot, svešo kungu redzēju dārzā.

J o z e f s. Tā. (*Iziet dārzā.*)

DEVĪTAIS SKATS

Paulina. Cinte.

C i n t e. Līna, man iztrūkst kasē 50 rubļu.

P a u l ī n a. Jau atkal! Es tak tev sacīju, uz manu palīdzību vairs nepalaidies.

C i n t e. Tikai šoreiz vēl! Ierakstīšu tos tavās izdošanās. Nav jau nekāda lielā summa.

P a u l ī n a. Liela vai maza! Naudu mēdzu ņemt no sava vīra.

C i n t e. Šoreiz tu to ņēmi no manis.

P a u l ī n a. Kādēļ – ? – viņš vaicās.

C i n t e. Aiz simtu iemesliem – ja tu gribi!

P a u l ī n a. Bet es vairs negribu!

C i n t e. Es tevi lūdzu!

P a u l ī n a (*nepacietīgi*). Ak, laid mani mierā!

C i n t e. Esi žēlīga! Vai es biju tik ciets, kad tu lūdzies un es varēju palīdzēt? Atminies mūsu jumta istabiņas laiku!

P a u l ī n a. Es negribu viņu atminēties!

C i n t e. Kāpēc ne? Tu tak nenoliegsi, ka tu toreiz nebiji arī laimīga? Pagājušas laimes cilvēks labprāt atceras. Paklausies, ko tu pati man raksti... (*Bāž roku krūšu kabatā.*)

P a u l ī n a. Draudē, cik tev tīk, ar manām vēstulēm. Es vairs nebīstos. Man apnicis pēc tavas svilpes dancot. Gribu no tevis tikt

vaļā. Izstāstīšu savam vīram visu. Mani precēdams, viņš solījās manu pagātni piedot, viņš to tagad arī vēl darīs.

C i n t e. Palūko – bet es ļoti par to šaubos. Ar citām ausīm dzird mīļākais, ar citām vīrs. Ja tu viņam gribēji grēkus sūdzēt, tad tu man nedrīkstēji ļaut tavā tuvumā dzīvot.

P a u l ī n a. Nožēloju, ka likos pielūgties un tev izgādāju vietu mūsu namā. Cerēju, ka tu manī cienīsi Rogrotas sievu.

C i n t e (*smiedamies*). Ej tak! To tu cerēji un apgalvoji, ka mani vēl mīļo?

P a u l ī n a. Tie bija tukši vārdi.

C i n t e. Tie tikai tapa tukši vārdi aiz iemesla, kuru veltīgi mēģinu atrast.

P a u l ī n a. Meklē viņu manās jūtās pret Mātīsu, tad tev sekmesies.

C i n t e. Līna, tu pievil mani. Tev ir kāds nodoms, kuram es stāvu ceļā. Vai tu mani tiešām gribi nostumt pie malas? Ja vārdi par vaļā tikšanu nav vienīgi muļķiski draudi, tad sargies! Ja man jāiet, tad tu nāksi līdz... Vai drīkstu tos piecdesmit ierakstīt pārskatā?

P a u l ī n a (*stūrgalvīgi*). Nē!

C i n t e. Labi. (*Roku no jauna iebāzdams krūšu ķešā.*) Tad samaksāšu iztrūkumu ar taviem vekseļiem.

Anna ienāk no kreisās puses.

DESMITAIS SKATS

Paulina. Cinte. Anna.

P a u l ī n a. Anna, Cinte vaicā, vai mums kaut kā no pilsētas nevajagot. Viņš paraksta precī.

A n n a. Nē, paldies, Cintes kungs.

C i n t e. Labi. (*Iet. Kad viņš jau durvīs, Paulina sauc.*)

P a u l ī n a. Cinte! (*Cinte atgriežas.*) Neaizmirstiet nedēļas pārskatā ierakstīt tos 50 rubļus, kurus no kases izņēmu.

C i n t e. Tie jau ir ierakstīti. Pārskats tūlīn būs gatavs, jo Rogrotas kungs pēc tā prasa. (*Prom pa kreisai.*)

VIENPADSMITAIS SKATS

Paulina, Anna.

P a u l ī n a (*pamanīdama, ka Anna skatās apkārt*). Vai tu kā meklē?

A n n a. Es te aizmirsu savas rozes.

P a u l ī n a. Rozes? (*Paņem kušķi rokā.*)

A n n a. Ā – jā, tās pašas. Lūdzu, dod man... (*Grib kušķi Paulīnai izņemt no rokas.*)

P a u l ī n a. Bet, mīļā Anna, tās pieder man, Jozefs tās priekš manis pastellējis.

A n n a. Priekš tevis? Tu viņu būsi pārpratuse. Šo kušķi viņš man dāvināja.

P a u l ī n a (*maigi*). Kā liekas, mīļā Anna, tad tev šīs rozes sevišķi dārgas. Tādēļ paturi tās. Bet brīdinu tevi tās vārdā, kuras vietu ieņemu, neizrādi svešiem tik atklāti, ka tev Jozefs patīk. Šāda izturēšanās varētu sacelt valodas, kuras mums visiem nepatīktu.

A n n a. Pateicos par tavu rūpību, ar kādu tu lūko novērst mazāko traipeklīti no manas labās slavas. Bet man šķiet, es to viena pate arī paspēšu.

P a u l ī n a. Zināju, ka tu man tā atbildēsi. Bet ļaunā pamāte bēdā vairāk par tavu godu nekā par tavu īgnumu.

A n n a. Un kad nu es šai bēdāšanai pretotos un sacītu: es gribu ar Jozefu nākt valodās?

P a u l ī n a. Tad es ļoti nožēlotu, jo tēvs vēlas, lai tu ar mūsu jauno virsmežkungu saprecējies.

A n n a. Tēvs to vēlas?

P a u l ī n a. Neizliecies taču, mīļā Anna! Vai tu tiešām nezinātu, kādēļ virsmežkungs pēdējā laikā tik bieži mūsu viesis un kādēļ tēvs pret viņu tik sevišķi laipns?

A n n a. Man šķiet, tēvs pret viņu tik laipns tādēļ, ka tas šai vidū gluži svešs.

P a u l ī n a. Un tu nezini arī, ka viņš šodien būs daktera dārza svētkos un ka tāpēc tēvs tev dāvināja jaunu rotu? Viņš vēlas, lai tevi tur ievērotu. Darīju nepareizi, pēc šīm rozēm tīkodama. Ņem tās, puškojies ar viņām.

A n n a (*dzestri*). Man viņu vairs nevajaga. Paldies!

Matīss ienāk no kreisās puses ar papīriem un vēstuli rokā.

DIVPADSMITAIS SKATS

Paulina. Anna. Matiss.

P a u l ī n a. Nāc, vīriņ, nāc, izšķir mūsu ķildu...

M a t ī s s. Ķildu?... Ai... ai...

P a u l ī n a. Gluži niecīgu. Kurai no mums šodien rūpīgāk jārotājas – Annai vai man?

M a t ī s s. Annai, Annai.

P a u l ī n a. Tu dzirdi! Ņem jel!

A n n a. Tev dotas, tev lai paliek.

P a u l ī n a (*laipni*). Mazā tiepša! Papriekšu viņa apgalvo, ka Jozefs šīs puķes priekš viņas pastellējis, un nu tās atkal negrib ņemt!

M a t ī s s. Jā, kas jums te ir par jucekli? Lai jel Jozefs pats izskaidro... kur viņš ir?

P a u l ī n a. Izgāja dārzā.

M a t ī s s (*pie durvīm*). Jozef! Jozef! (*Paņem rozes, nosēstas.*) Ja vajadzēs, šē nebūs grūti spriest zālamonisku spriedumu. Kušķis ir tik liels, ka to ļoti labi var pāršķirt divos.

Jozefs ienāk pa vidu.

TRĪSPADSMITAIS SKATS

Paulina. Anna. Matiss. Jozefs.

M a t ī s s. Miļo Jozef, ko tu te esi izdarījis? Liekas, ka esi par vienu pašu dāvanu gribējis ievākt divus paldies. Šē, vismazāk, stāv divas dāmas, kuras abas sakās esam šī buķeta īpašnieces. Kurai tad nu viņš īsti nodomāts?

J o z e f s (*stāv sajucis*). Krusttēv... tās rozes... atnesu... devu... devu... Annai.

P a u l ī n a (*sevi*). Ā – gudrinieks!

M a t ī s s. Anna – ņem tās! Un tu, mans kungs, adresē turpmāk savus rožu kušķus skaidrāk. Bet tu, Līniņ, neļauņojies, ka tavs vecis nav bijis uzmanīgāks. Dārza svētkus nevar apmeklēt bez puķēm. Paraudzīsimies šoreiz pa mūsu pašu dobēm.

P a u l ī n a (*viņam roku aplikdama ap pleciem*). Tu, mīļais... nedomā jel, ka es... Ja tu atļauņ, pušķošos šodien ar lauka puķēm.

M a t ī s s. Kā tev patīk, gluži kā tev patīk, sirsnīgi.

Anna grib iziet dārzā. Ringolts ienāk no labās puses priekšā.

ČETRPADSMITĀIS SKATS

Paulina. Anna. Matīss. Jozefs. Ringolts.

R i n g o l t s (*atvāztu etviju rokā iesaucas, Jozefu ieraugot*). Kas? Jozefs? Ā... paga... (*Noliek ātri etviju uz galda un sniedz Jozefam rokas preti.*) Sveiks! Sveiks!

J o z e f s (*gandrīz reizē*). Sveiks! Sveiks! (*Skatās, rokās saķērušies, brīdi viens otrā.*) Tā tad taču reiz atkal šai vidū! Skaties! Skaties, cik jauki!

R i n g o l t s. Tas pats vecais Jozefs! Tas pats vecais, nevainīgais, mīļais (*skūpst viņu*), muļķīgais ģimī!

J o z e f s. Un tu?... Paldies Dievam, liekas, tu arī citu neesi pārvedis dzimtenē kā to pašu veco Ringoltu!

R i n g o l t s. Ā, es! Mīļais, man ir piedzīvojumi, man ir pagātne! Kad es tev ko atklāšu – –

J o z e f s. Tad es nodrebēšu.

R i n g o l t s. Nav liels, nav liels... Anna! (*Izņem no etvijas ļoti greznu kakla rotu un tuvojas Annai.*) Lūdzu, atļauj! (*Apliek viņai rotu ap kaklu.*) Valkā šos akmeņus tavai neticībai par sodu.

M a t ī s s. Nu, nu!

P a u l ī n a. Kas? Kas? Tie taču nav īsti dimanti?

R i n g o l t s. Piedodiet – stiklus no Austrālijas uz Eiropu, Vidzemi un Rūjām atvest: to prieku atstāju citiem.

P a u l ī n a (*sastingusi*). Tik lieli! Dievs tētīt – – cik tas jauki! Tas jau ir vesels kapitāls! Tak pateicies jel, Anna!

R i n g o l t s. Jūs jau dzirdējāt, ka viņu ar šiem akmeņiem sodu, un par sodu neviens paldies negaida.

P a u l ī n a. Jūsu dāvana tikpat lieliska kā jūsu dāvināšanas kārtā smalka. Tādēļ priekam no jums kaut ko saņemt vajaga būt divkārtējam.

M a t ī s s. He, he, sieviņ, – nenopūlējies par velti. Varu derēt, Ringoltam priekš tevis kukuļa nav.

R i n g o l t s. Tiešām... Ja būtu zinājis, ka Matīss apprecējies, tad... tad... bet tagad (*uz Jozefu rādīdams*) man priekš tā vien vēl kaut kas somā.

P a u l ī n a. Un manu vīru jūs arī piemirsuši?

M a t ī s s. Arī?... Esmu jau vienīgais piemirstais, mīļākā. (*Glauđa Paulīnas roku.*)

R i n g o l t s (*smiedamies*). Ir tas pārmetums netaisns. Tu jau senāk dāvanu neieraudzīji. Tādēļ negribēju tevis ar tām kaitināt.

P a u l ī n a. Un ko jūs Jozefam atveduši?

R i n g o l t s. Es viņu tūliņ apveltīšu. Nāc! (*Taisās iet.*)

A n n a (*kura līdz šim spoguļa priekšā rotājusēs*). Ringolt – paldies! (*Dod viņam roku.*)

R i n g o l t s. Vai nu esi pārliccināta?

A n n a. Tagad – gandrīz par daudz.

R i n g o l t s. Nu, un tie vienpadsmit divpadsmit gadi vai nav jau sakusuši piecos sešos?

A n n a. Gadi nekūst ugunī, kādā dimanti kvēlo.

R i n g o l t s. Bet...?

A n n a. Citā...

R i n g o l t s. Ai! (*Aizved Annu priekšā pa labai. Jozefs izvelk vēstulīti iz ķešas un seko viņiem.*)

PIECPADSMITAIS SKATS

Matīss. Paulīna.

Paulīna stāv, manāmi saīguse.

M a t ī s s. Liekas, sirsniņ, tu noskumsti, ka Ringolts nav nojautis, cik liela mūsu ģimīlija.

P a u l ī n a. Es nemaz neesmu noskumuse. Man... es... es jau priecājos līdz ar Annu.

M a t ī s s (*ļoti maigi*). Ar žēlabu asarām acīs?

P a u l ī n a (*metas viņam pie krūts*). Ak, bar mani, rāj mani, esmu tik bērniška – bet es viņas par tiesu neapskaužu! (*Šņukst.*)

M a t ī s s. Mīļākā, kas tie par vārdiem! Vai es tevis nepazīstu! Tava sajūtīgā sirds... Ringolts jau negribēja... Tas tikai tā izgadījies... Saņemies jel!

P a u l ī n a (*acīs noslaucīdama*). Esmu jau apmierinājusēs. (*Smaidīdama.*) Bet tu: aizmirsīsi šo acumirkli! (*Glaimi.*) Jā?

M a t ī s s. Esmu to jau aizmirsis. (*Satver vēstuli.*) Vēstule no stan-

cijas priekšnieka. Lasi. (*Pasniedz Paulīnai vēstuli un skatās pats tos citos papīros.*)

P a u l ī n a (*vēstuli izlasījuse*). Vai tu viņam ko teiksi?

M a t ī s s. Man tas jādara. Šo nepatīkamo pienākumu jau tā no vienas dienas uz otru esmu atlicis.

P a u l ī n a. Nu tad atliec to vēl līdz rītdienai. Šāda izrunāšanās būtu nelabs ievads jautrām dzirēm.

M a t ī s s. Pavisam otrādi. Tā būs labs ievads. Cinte pēc šādas sarunas zinās savaldīties.

P a u l ī n a. Kā tu domā... Iešu viņu pasaukt.

M a t ī s s. Mīļākā, viņam katru acumirkli vajaga būt še saņemt manas piezīmes par pārskatu.

P a u l ī n a. Vai tas šonedēļ labāks?

M a t ī s s. Nebūt ne. Ieņēmumi atkal, lai gan ne ievērojami, tomēr mazinājušies.

P a u l ī n a. Šonedēļ bija nelabs laiks.

M a t ī s s. Vienu dienu... Nē, Cinte arī bodē top nolaidīgs. (*Skatās papīros.*) Kas tad tas te pašās beigās? Viņš ierakstījis, ka tu no kases pēmuse 50 rubļu. Vai tā ir?

P a u l ī n a. Jā.

M a t ī s s (*viegli*). Priekš kā?

P a u l ī n a. Jo tuvāk tava dzimšanas diena, mīļākais, jo mazāk ziņkārīgam tev vajadzēja būt. Cerēju, ka tu šīs summiņas nemaz nepamanīsi.

M a t ī s s. Piedod – neesmu tās pamanījis.

P a u l ī n a. Nē, nē, tagad tu atļausi, ka to naudu kasē atlieku atpakaļ. Ko lai pirku, ja tev dāvanas nepatīk?

M a t ī s s. Ringolts nerunāja par tām, kuras no tavām rokām nāk. Tās man allaž bijušas mīļas un dārgas.

Cinte ienāk no kreisās puses.

SEŠPADSMITĀIS SKATS

Matīss. Paulīna. Cinte.

P a u l ī n a (*klusām*). Es palikšu te, tas darīs lielāku iespaidu.

M a t ī s s (*paloka galvu, Paulīna pieceļas un aizstājas aiz Matīsa krēsla*). Sēstaties, Cinte.

C i n t e. Paldies. (*Paliek stāvam.*)

M a t ī s s (*pēc mazas pauzes*). Jūs dariet man raizes, Cinte. Jau vairāk reižu jūs man devuši iemeslu teikt vārdus, kādi nedz jums, nedz man pašam nav patikuši. Tomēr jūs tos neesiet ievērojuši, bet stāigājiēt tālāk pa ceļu, kurš arvien vairāk izrādās par neceļu.

C i n t e. Es nezinu, uz ko jūs zīmējaties, Rogrotas kungs.

M a t ī s s. Jūs atkal stancijas traktierī esiet plītējuši un spēlējuši. Man pat zināma summa, kādu jūs pametuši. Miļlais Cinte, cik ilgi jūs tā gribiet dzīvot?

C i n t e. Par šo jautājumu vēl neesmu pārdomājis un tādēļ jums arī nevaru atbildēt.

M a t ī s s. Jūsu lepnība te pavisam nevietā. Jau personai, kura ar jums nestāvētu nekādā sakarā, bet gribētu vienīgi jūsu labu, jums tā neklātos atbildēt. Bet nu jūs esiet manā dienestā un kaitējiēt caur savu dzīvi ne vien sev, bet arī man.

C i n t e. Jūsu naudas vēl nekur neesmu aptērējis, jūsu goda vēl nekur paspēlējis.

M a t ī s s. Mans gods nestāv jūsu rokās (*Cinte pieliek it kā neviņus roku pie krūšu ķešas*), mana nauda caur jūsu dzīvi nevairojas.

C i n t e. Bet iet mazumā, jūs gribiet teikt.

M a t ī s s. To jūsu pārskati nenoliedzami pierāda. Jūs atbaidiet ļaudis ar savu īgno izturēšanos un nekārtīgo apkalpošanu. Neesmu tik bagāts, ka šādu nolaidību ilgāk varētu ciest.

C i n t e. Un tādēļ jūs man uzteiciet vietu? (*Tuvina roku no jauna krūšu ķešai.*)

Paulīna paceļ lūdzoši rokas pret Cinti.

M a t ī s s. Es to šoreiz vēl nedarītu, pat ja jums tas apstākļis nerunātu par labu, ka manai sieviņai esiet rada. Es turu cilvēku, cik ilgi vien spēju. No jums vēl ceru labo. Tikai jums jāsaņem. Apdomājiēt jel nopietni šādas bezbēdīgas dzīves sekas. Ja jūs no manis aiziesiet bez kaut kādas apliecības, bez ieteikšanas, kur jūs atkal dabūsiēt – negribu teikt, pavisam – bet pieņēmiēt vietu? Pie manis jūs jau nu gan arī nesēdiēt zeltā. Bet laba iztikšana jums ir, un par visām lietām: jūs esiet godīgā famīlijā. Pieradinātiēt vairāk pie viņas dzīves, baudiēt vairāk, ko tā sniedz. Nododatiēt vairāk ar manu sieviņu, ar Jozefu, viņu satiksme nepaliks bez iespaida uz jums... Arī mans brālis tagad uzturēsiēt pie mums. Lai gan tā visās vietās nedrīkstiet ņemt par paraugu, tad tomēr viņš jums būs krietns biedrs, tāds, kāda jūs ārpus mūsu nama neatrādiētiēt. Redziēt, cik daudz palīdziēt roku ap jums, – tveriet tās! Vēl jums nav grūti tapt par citu cilvēku. Gribiet tikai! Miļlais Cinte, gribiet tikai! Un, ka jūs to gribiet,

aplieciniet man ar savu vīra vārdu, apsolīdami, ka no šīs dienas vairs neplītēsiet un nespēlēsiet. (*Sniedz viņam roku. Cinte tās neņem.*) Jūs negribiet? Ko? Jūs negribiet laboties?

C i n t e. Negribu tikai nekā apsolīt. Apsolījums ir valgs, ko cilvēks sev apliek ap kaklu un kura galu tas otram iedod rokā. Negribu tapt vadīts, gribu palikt brīvs.

M a t ī s s. Nerunājiet no brīvības, kamēr esiet savu kārību kalps. Nepielīdziniet šo apsolījumu valgam, pie kura jūs vadāšu, bet enkuram, pie kura jūs turēsaties, kad kaislību vētra jūs taisīsies aizraut... Dodiet man roku!

Paulina māj, lai Cinte paklausā. Cinte dara to vilcinādamies.

M a t ī s s. Tā. Un nu – es dzirdu, jūs arī esiet ielūgti uz dārza svētkiem?

C i n t e. Jā.

M a t ī s s. Nu tad esiet jautri un dancojiet tur krietni!

Cinte palokās mēmi, iet. Durvis viņš atgriežas atpakaļ, parausta plecus un iziet, nicinoši zobgalīgi pāsmīnēdams.

SEPTIŅPADSMITĀIS SKATS

Matīss. Paulina.

P a u l ī n a. Arī bāriens no tevis ir baudījums. Tu nesadragā vainīgā, bet pacel to. Tavi vārdi nav kā krusas graudi, bet līdzinās maigam lietum. Vēlētos gandrīz, ka arī es kaut ko būtu padarījuse, kas tev nepatīktu.

M a t ī s s. Tu esi un paliec liels bērns. Ko tu gan varētu izdarīt, kas man nepatīktu?... Tu!... (*Noskūpstā viņai pieri. Anna ienāk pa labajām durvīm priekšā.*)

ASTOŅPADSMITĀIS SKATS

Matīss. Paulina. Anna.

A n n a (*tura zeltītu bultu rokā. Sniedz to Paulīnai*). No Ringolta.

P a u l ī n a. Kas tas ir?

A n n a. Bulta, ko matos spraust.

P a u l ī n a. Ak tad viņam taču vēl kas atradies kofera dibenā!...
No zelta?

A n n a. Tikai apzeltīta. Viņš minēja citu metālu. Bet ļoti skaists
un dārgs darbs.

P a u l ī n a. Skāde. Es valkāju tikai īstas rotas lietas. Bez tam matu
bultas arī vairs nav modē.

M a t ī s s. Bet, mīļākā, to Ringolts nevar zināt. Ņem taču!

P a u l ī n a. Nu tad dod! (*Satver bultu un pieiet pie spoguļa, dara
tā, it kā gribētu bultu spraut matos, salauž viņu pie tam ātri un nomet
zemē.*) Ak!...

A n n a. Pušu? (*Piesteidzas un paceļ bultas gabalus.*) Pušu.

P a u l ī n a. Pušu. (*Paņem gabalus un uzliek tos uz galda.*) Kāds
man to dāvanu būs skaudis.

M a t ī s s. Ej jel!

*Ringolts un Jozefs ienāk pa labajām durvīm priekšā. Anna ieliek savu rotu etvijā,
aizvāž to, paņem bultas gabalus un iziet pa labai dibenā.*

DEVIŅPADSMITĀIS SKATS

Matiss. Paulina. Jozefs. Ringolts.

M a t ī s s. Nu, Jozef, – ar tukšām rokām?

R i n g o l t s. Viņš neņem sava kukuļa.

M a t ī s s. Kādēļ?

R i n g o l t s. Tas viņam esot pārāk... pārāk... Bet nāc, redzi pats
un izšķir, vai viņš mani tā drīkst apvainot.

M a t ī s s. Labi. Redzēsim. Izšķirsim. (*Iet. Apgriezdamies.*)
Mīļākā, vai tu arī nenāksi? Tavs spriedums...

P a u l ī n a. Tūliņ...

Matiss un Ringolts aiziet.

DIVDESMITĀIS SKATS

Paulina. Jozefs. Beigās Ringolts.

P a u l ī n a. Mans spriedums ir, ka jūs ļoti pareizi izturējušies,
Jozef. Ja viņš mums visiem savu uzmanību nevarēja parādīt, tad

viņam tie briljanti bij jāpatura koferī. Jūs viņam ļoti smalkā kārtā mācījuši pieklājību. Paldies, Jozef! Dāvana pati laikam arī bija, līdzīgi man piešķirtajai, tāda drusku... drusku... dīvaina?

J o z e f s. Tā bija pārāk bagātīga, un tādēļ es...

P a u l ī n a. Ā, jo labāk! Jo labāk! Savas bultas es tā taisni nevarēju atraidīt, tādēļ to salauzu.

J o z e f s. Salauzāt? Ringolts smējās, pie viņas saistoties teika, ka tā savai valkātājai nesot laimi.

P a u l ī n a (vienaldzīgi). Tā. Nekas. (Nozīmīgi.) Tā nebij vienīgā bulta, kura spēj aplaimot. (Viņa rokas tverdama, ļoti jauki.) Vai ne?...

Ringolts ienāk un paliek ar mirkli uz abiem piepeši stāvam.

Paulina palaiž ātri Jozefa rokas vaļā.

Priekškaru nolaiž.

OTRAIS CĒLIENS

Dārzs Rūjās ar saulainām vietām un veciem, ēnainiem kokiem.

Ziedoši biezi krūmi. Puķes. Lapene.

PIRMAIS SKATS

Paulīna. Jozefs.

Paulīna ļoti greznā, vieglā, kairinošā uzvalkā, ar lauku puķēm matos un pie jostas stāv pie kulises pa labai un skatās pētoši dārzā. Apgriezdamās viņa pāriet veikliem soļiem pār skatuvi un raugās meklējama pirmā un otrā kulisē pa kreisai. Jozefs iznāk iz mājas.

P a u l ī n a (*Jozefu ieraudzīdama*). Ā, uzticamais mājas sargs! Es jau domāju, ka būsiet aizgājuši un viņas uzraudzību man atstājuši!

J o z e f s. Vai tik ilgi biju neredzams? Es taču tikai pārgērbos vien. Bet jūs arī jau svētku rotā!

P a u l ī n a. Jā, manas galvas sāpes ātri pārgājušas.

J o z e f s. Un nu jūs man teiksiet, ka viens pats palieku mājā?

P a u l ī n a. Nē. Es arī vēl palikšu. Pēdējo ziediņu matos spraužot, man iekrita prātā, ka manu pēkšņo neveselību un atlabošanos varētu noturēt par untumu, ja tagad tūliņ pie Brukneriem ierastos. Tādēļ iesim reizē.

J o z e f s. Bet Jānis tikai vakarā vien vēl pārnāks. Jums vairāk stundu būs jāgaida.

P a u l ī n a. Ceru, ka Jāni sakaitinās viņa sirdspuķīte, ar citiem vairāk dancodama, nekā, pēc viņa domām, vajadzīgs, un ka tas tādēļ agrāk še ieradīsies.

J o z e f s. Bīstos, ka šī cerība nepiepildīsies.

P a u l ī n a. Tad būsiet tik laipni ar savu sarunāšanos man īsināt garo laiku.

J o z e f s. Jūs ziniet, cik neveikls tāi ziņā esmu.

P a u l ī n a. Ar labu gribu bieži paspēj vairāk nekā ar visu veiklību. Bez tam es jums palīdzēšu. (*Paņem viņu aiz rokas.*) Nāciet šurp! Izspriedsim, vai šovakar jaunkundžu priekšā varēsiet pastāvēt. (*Nosēstas, skatās Jozefā.*) Nekas... nekas... nekas... tikai slipsa drusku... (*Pieceļas, sagroza to.*) Tā... Bet cik karsts jūsu vaigs! (*Tura roku pie Jozefa vaiga.*) Un otrs?... Deg arī!... (*Skatās Jozefā. Nevainīgi.*) Kādēļ jūs apjūkat? Jūs laikam vēlaties, lai atkārtotu, ko jums šorīt sacīju?

J o z e f s. Vai man tik maz liekas lepības, ka jums tā ar nodomu jālūko vairot?

P a u l ī n a. Atriebieties par šādu ļaunprātību, man kaut ko līdzīgu teikdami acīs.

Jozefs skatās Paulīnā. Pauze.

P a u l ī n a (*smiedamās*). Tiešām – viņš cieš klusu!

J o z e f s (*paklusām*). Jūs esiet skaista...

P a u l ī n a. Un to jūs saktiet tik klusām, it kā jūs melotu.

J o z e f s. Es domāju, taisni meliem ir dikta balss. Patiesībai izkļiedzēja nevajaga.

P a u l ī n a. Pareizi, jo tā nav prece, kas tirgū jāpiedāvā... Bet vai jūs ziniet, ka šie ir pirmie vārdi, kurus no jūsu mutes par savu personu dzirdu?

J o z e f s. Ja būtu nojautis, ka vēlaties, lai jūsu skaistumu jūsu pašas priekšā slavē, sen jau to būtu darījis.

P a u l ī n a. Jūs mani tīšām pārprotiet, manu joku ņemdami par patiesību. Nekā mazāk no jums neesmu kārojuse dzirdēt kā glaimu. Biju vēl gandrīz bērns, kad šurp atnācu. Pasaule man bija sveša, mani piedzīvojumi tajā – rūpes un bēdas. Tik maz sagatavota uz dzīvi, šeit iesāku dzīvot, še, kur mani saņēma pameitas aukstums un ļaužu skaudība. Ar simtu acīm tā nolūkojās uz visu, ko es darīju, ar simtu ausīm tā klausījās, ko es runāju, ar simtu rokām tā pūlējās sagāzt laimi, kādu mans vīrs sev bij sataisījis. Šādā stāvoklī man būtu bijuse dārga draudzība un kā draudzība dārgāka par jūsu! Jūs še pazināt cilvēkus un apstākļus no pašas mazatnes. Jūsu padoms man būtu bijis derīgs ceļa rādītājs. Bet, kaut arī visādi esmu nopūlējusēs sev jūs tuvināt, tad tomēr man nav izdevies pārvarēt jūsu kaunīgo atturību. Ko tā nozīmē? Kas aiz tās slēpjas? Sen jau šie jautājumi mani nodarbinājuši, atbildiet man tādēļ reiz klaji un brīvi!

J o z e f s (*arvien vairāk apjukdams*). Jūs esiet mana labdara

laulātā draudzene. Aiz manas atturības tādēļ cits nekas nevar slēpties kā cienība.

P a u l ī n a. Un šī cienība jums liedza cīņā pret ļaužu nenovēlibu mani pabalstīt?

J o z e f s. Ja es to būtu darījis, tad krusttēvu būtu apvainojis.

P a u l ī n a. Kā tā?

J o z e f s. Es tad būtu rādījis, ka jums ar viņa aizstāvēšanu un padomu vien nepietiek.

P a u l ī n a. Un ja nu es tiešām to sajustu?... Mans vīrs ir par daudz lēnīgs pret mani, viņš mani pārāk izlutina, viņš ne uz ko nesa-ka nē...

J o z e f s. Par to jūs taču nesūrosaties?

P a u l ī n a. Zināms! Tam tak par garu laiku nevar būt labas sekas. Esmu gan līdz šim vienmēr uzvarējuse, bet karš vēl nav galā. Un tomēr mana pārgalvība jau sāk mosties. Tā kaitēs man, ja reižu reizēm draudzīga mute man neuzsauks: sargies!... Jūs esiet stingri pret sevi un citiem. Esiet tādi arī pret mani! Izlabojiet, ko līdz šim esiet nokavējuši. Izbariet mani šad un tad. Būšu jums par to pateicīga. Slēgsim uz to derību! (*Sniedz viņam roku pretī.*)

Jozefs nekustas.

P a u l ī n a (*arvien kairāk*). Nekautrējaties! Esmu kā skuķis allaž vēlējusēs, lai man būtu brālis. Liktenis mani ar jums savedis gandrīz līdzīgā sakarā. Saņemiet manu roku kā māsas roku.

J o z e f s (*spiesti*). Es nevaru.

P a u l ī n a. Kādēļ?

J o z e f s *cieš klusu.*

P a u l ī n a (*uzmākdamās*). Kādēļ?

J o z e f s. Nevaicājiet, nespēju jums atbildēt.

P a u l ī n a. Es nepieļaušos! Jums jāatbild!

J o z e f s. Ak, nobeigsim šo sarunu!

P a u l ī n a. Te nu atkal esam nokļuvuši pie robežas, kuru jums vilkuse cienība pret mani. Paskatāties jel tuvāk šai bubulī! Vai tam varbūt nepienākas cits nosaukums? Vai lai jums to minu? Jūs dēvējiet par cienību, kas īstenībā ir bailība. Atsvabināties no viņas! Atkratiet to no sevis! Mēs esam vieni... Ļaujiet savām ilgi apspiestām jūtām vaļū! Neturiet aizspriedumus par nelaužamiem pienākumiem, sagāžiet šo mūri, kas jūs šķir no... no... jūsu mērķa.

J o z e f s (*murmina pārņemts*). Paulīna, Paulīna, ko jūs runājat!

P a u l ī n a. Jūs atraidījāt manu roku, kuru jums piedāvāju kā māsa. Darijāt pareizi. Gribēju jūs pievilt. Roka nebija tukša. Tajā gulēja mana sirds.

J o z e f s. Mans Dievs! (*Grib piecelties.*)

P a u l ī n a (*viņu aiz svārkiem atturēdama un viņā ar karstiem mirkļiem skatīdamās*). Vai nu esiet ar mani mierā? Esmu nu jums visu to teikuse, kas jums piekrita man sacīt. Vērojiet no tā manas mīlestības lielumu. (*Ar nesavaldāmu kaislību.*) Ā, pirms es tevis nemīlēju, es nemaz nedzīvoju! Pasaule man bij tik tumša, tik auksta. Tu esi manī iededzinājis uguni, kas visu apgaismo un silda... kas visu silda!... Bet runā taču! Skaties man acīs, lai es tavas redzu! (*Paceļ viņa galvu.*) Prom, prom ar kaunu, mēs jau tagad esam vieni!... Vieni paši... vieni... Kā tavi pirksti dreb! Ļauj man viņus apņemt... tā... tos mīļos... (*Kavējas ar viņa pirkstiem.*) Un runā jel! Runā, Jozef!... Ā, kā pēc šī acumirkļa esmu ilgojusēs! (*Pieglaužas pie viņa.*) Skūpsti mani! Še manas lūpas! Skūpsti, skūpsti mani! (*Noskūpstā Jozefu.*)

J o z e f s (*kā no apbūruma raisīts*). Paulīna! (*Mēģina viņu no sevis atgrūst.*) Paulīna! Paulīna!

P a u l ī n a (*sastingdama*). Jozef!

J o z e f s. Ak jūs... Ko jūs dariet! Uzmostaties! Atjēdzaties jel! (*Atsvabinās no viņas.*)

P a u l ī n a. Es... es...

J o z e f s. Ā, nekrietnā! Vai tāds jūsu tikums! Tāds jūsu tikums! Teicamāko laulāto draugu, labāko cilvēku pasaulē – to jūs gribiet apsmiet, to lai es pieviltu! Ā, drīzāk manu dzīvību nekā to!

P a u l ī n a. Jozef –!

J o z e f s (*atkāpdamies*). Nost! Nost! Nenāciet manā tuvumā!... Labāko vīru! Laipnāko cilvēku! Ak, mans nabaga krusttēvs! Ak, mans tēvs, mans tēvs! (*Ieiet ātri namā.*)

P a u l ī n a (*viņam pakaļ*). Jozef! Klausāties jel – Jozef!... Viņš aiziet! Esmu pazudināta... pagalam... pazudināta... Es, ārprātīgā... Viņš manis nemīlē... Nemīlē... nicina... atraida... Ā! Kaut es viņam... kaut viņu... Ko lai... ko lai daru... ko?...

Cinte ienāk no kreisās puses.

OTRAIS SKATS

Paulina. Cinte.

P a u l ī n a. August, palīdzi man! August, glāb mani, citādi esmu postā un kaunā!

C i n t e. Kas? Kas? Kas noticis? Kāda tu izskaties! Kas noticis?

P a u l ī n a. Esmu izdarījuse... izdarīju briesmīgu neapdomību... viss: mans gods, mana, tava nākamība, viss karājas mata galā...

C i n t e. Klusu! Rogrota!

P a u l ī n a (*aizbēgdama*). Nāc! (*Nozūd aiz mājas dārzā. Ringolts uznāk no kreisās puses.*)

TREŠAIS SKATS

Cinte. Ringolts.

R i n g o l t s (*bez bārzdas, tikai ar ūsām. Ap kreiso roku viņam neplata, balta saite*). Kas tur aizgāja?

C i n t e (*uz otru pusi skatīdamies*). Kur?

R i n g o l t s. Nē, tur!

C i n t e. Es nekā neredzēju.

R i n g o l t s. Man likās, ka tur kaut kas gaišs krūmos nozuda. (*Pirkstu kratīdams.*) Vai tā tikai nebij sievieša kleita? Tādēļ tik ātri šurpu steidzāties, ka jūs ir panākt nevarēju! Jūs laikam sauca noteikta stunda?

C i n t e (*dzestri*). Jūs maldāties, Rogrotas kungs. Mani tik ātri šurp atdzina mans pienākums. Jūsu brāļa kungs man uzdeva, lai aplūkojot mūsu šķūņu jumtus. Viņš bijās, ka vējš uguni no daktera šķūņa nepārnes arī uz mūsu.

R i n g o l t s. Oho!

C i n t e. Degošus salmus vējš aizdzen vēl tālāk.

R i n g o l t s. Bet nav jau nekāda vēja. Liekas, mans brālis tapis vēl aizgādīgāks, nekā tas jau senāk bija. Būtu labprāt redzējis, kāds viņš izskatījās, kad es liesmās nozudu.

C i n t e. Mēs laikam visi bijām bāli, viņš turpretī tā bij pārvērties, ka tā vairs nemaz nevarēja pazīt.

R i n g o l t s (*smiedamies*). Tiešām?... Na jā, esmu viņa vienīgais... (*Māj, lai Cinte sēstas, pats arī nosēzdamies.*) Bet nedaudz mazāk viņš būtu izbijies, uguni jūs redzēdams ieskrienam.

C i n t e. Tas tak nav ticams. Kādēļ tā?

R i n g o l t s. Tādēļ, ka manam brālam, bez šaubām, arī esiet ļoti mīļi.

C i n t e. Vai jūs mani gribiet piezobot?

R i n g o l t s. Nebūt ne. Zobošanās ir ierocis, kuru tikai kaitināts velku iz maksta.

C i n t e. Vai tad viņš pret jums par mani tik labi izteicās?

R i n g o l t s. Nē. Neesmu vēl ne vārda par jums dzirdējis. Bet pirmais acu uzmetiens man sacīja, ka nesatiekos ar ikdienišķu cilvēku. Negribu teikt, ka jūs turu par ģēniju, bet krietns talents droši vien esiet. Krietns tirgoņa talents. To rāda, kā profesors Lombrozo māca, jūsu šaurā pierē un brangi attīstīties pakausis, tā saukto mazo smadzeņu uzglabātājs. Jums nav fantāzijas, bet jūs protiet labi rēķināt. Vai nav tiesa?

C i n t e (*glaimots, pakauņīgi*). Tā pa daļai... pa daļai... būtu gan...

R i n g o l t s. Neesiet nevietā kaunīgi. Esmu pasaulē daudz redzējis, es pazīstu cilvēkus. Neizprotu tikai, ka jūs tik šaurā darba aplokā kā mana brāļa bodē variet justies apmierināti. Jeb vai esiet nodomājuši rādīt, kā no niecīgās zīles izaug varens ozols, tas ir, pasaules firma no zemju pārdotavas? Tad jūs to laikam jau krietni vien būsiet pacēluši?

C i n t e. To bodi... to nu gan... tā... tā nu nav gluži... ļoti ziedošā stāvoklī.

R i n g o l t s. Nav? Brīnums! Kā tad tas izskaidrojams?

Cinte cieš klusu.

R i n g o l t s. Mans brālis jums tak atļauj visur brīvu roku?

C i n t e. Nē.

R i n g o l t s. Nē? Ā – tad es saprotu. Viņš jaucas starpā. Viņš arī kaut ko no veikala grib zināt un kaitē tam caur savu nepareizo rīkošanos. Bet tad jau viņš jūsu dāvanu nav atzinis! Tad jau jums šē dažreiz vajaga justies ļoti neomulīgiem?

C i n t e. Bieži vien. Es bieži vien jutos ļoti neomulīgs.

R i n g o l t s. Kā tad! Kā tad! Tas jau citādi nemaz nevar būt! Tas visu neatzītu talentu liktens. Bet sakieta jel, Cintes kungs, – ko tad jūs darieta ar savu pārpaliekošu spēku? Pēc Lombrozo teorijas, katram apdāvinātam cilvēkam ir vairāk spēka, nekā tam priekš vienkāršas darbības vajadzīgs. Ja nu šāds cilvēks iespiests ikdienišķos apstākļos, tad neizlietotais spēks sakrājas un meklē ar

varu novadītāju. Kas nu izpilda pie jums šo lomu? Mīlestība, vīns, kārtis vai kas cits?

C i n t e *neatbild.*

R i n g o l t s (*visai draudzīgi*). Atbildiet gluži atklāti. Esam jauni cilvēki savā starpā, un jūs redziet, ka par jums interesējos.

C i n t e. Man šad un tad iegribas spēlēt.

R i n g o l t s. Saprotams, uz naudu.

C i n t e. Jā.

R i n g o l t s. Redziet: skaitļi, nauda, peļņa! Jo tuvāk ar jums iepazīstos, jo vairāk apstiprinās manu domu pareizību. Man visādā ziņā jālūko brāļam par jums atvērt acis.

C i n t e. Pateicos no sirds par jūsu labvēlību. Bet, ka jūs taisni tagad ar Rogrotas kungu par mani runātu, tas... tas... man tā īsti nebūtu pa prātam.

R i n g o l t s. Kālab?

C i n t e. Jūsu brāļa kungs par mani gluži tā nedomā kā jūs. Viņš ir grūti pārliecināms. Jūsu runāšana man tagad varbūt atnestu tikai nepatīkšanas.

R i n g o l t s. Kā jūs vēlaties. Atliksim to lietu uz izdevīgāku laiku. Bet tam taču nepretosaties, ka jums piedāvāju savu draudzību.

C i n t e. Jutīšos ļoti glaimots, Rogrotas kungs.

R i n g o l t s. Ak, atlaulājiet to kungu turpmāk no mana vārda, mīļais Cinte.

C i n t e. Ļoti glaimots, mīļais Rogrota.

R i n g o l t s. Un nu ejiet un paskatāties, ko šķūņu jumti dara.

C i n t e. Jā – lai varu teikt, ka uzdevumu esmu izpildījis. (*let.*)

R i n g o l t s. Cinte!

C i n t e (*uz papēža apgrieždamies, ar komija lokanību*). Pavēliet?

R i n g o l t s (*māj, lai tas nāk tuvāk*). Vai nebūtu labāk, ka mēs pie šīs pašas reizes noslēgtu tu-draudzību? Jūsu personā priekš manis kaut kas sevišķi pievelkošs. Uz pusceļa tikpat nepaliksim stāvam. Vai gribiet?

C i n t e. Jutīšos pārāk glaimots.

R i n g o l t s. Tātad: tu!

C i n t e. Tu! (*Grib viņu apkampt un bučot.*)

R i n g o l t s (*atvairīdamies*). To ne! To ne! Piederu pie starptautiskās pretbuču sabiedrības! Pietiek ar vīrišku rokas spiedienu. Tā. (*Krata viņam roku. Cinte aiziet aiz mājas pa labai.*)

R i n g o l t s. Skūpstīt tas nelga mani gribēja! Pā!... Liekas tiešām, ka tas savam ģēnijam sāks ticēt! Labais Lombrozo, piedod,

ka melsdams tavu vārdu velti valkāju!... (*Dusmīgi.*) E, vai tādēļ uz dzimteni esmu atnācis, lai te mācītos valšķēt?

Jānis uznāk no kreisās puses.

CETURTAIS SKATS

Ringolts. Jānis.

R i n g o l t s (staigā apkārt. Strupī). Na?

J ā n i s. Jozefa jaunkunga te nava?

R i n g o l t s. Es viņa te nekur neredzu. (*Staigā.*) Vēl kas?

J ā n i s (laipni un sirsnīgi). Es stāvu un skatos, un brīnos. Jūs tik spodri un spirti, ka jādomā, nākat no baznīcas un nevis no ugunsgrēka. Nē, jaunskungs, jūs gan esiet vīrs — —

R i n g o l t s (pēkšņi). Kas tu tāds esi?

J ā n i s. Jānis, kunga priekšstrādnieks.

R i n g o l t s. Ar mēli?

J ā n i s (skata Ringoltā, lēnām). Vai nu bez mēles... Jums laikam nepatīk, kad ar jums runāju?

R i n g o l t s. Laikam.

J ā n i s (padevīgi). Lūdzu, jaunskungs, kādēļ?

R i n g o l t s. Tādēļ, ka esi līdējs. Tu mani šodien trešu lāgu uzrunā un katru reizi ar glaimiem. No tiem mani naudas maisi aizraunas cieti kā āliņģi aukstumā.

J ā n i s (notvīkdams, ar aizturētām dusmām). Rogrotas kungs, mēs... pieci gadi atpakaļ... par šitiem jūsu vārdiem... es ar jums būtu sakāvijs. Bet pa šo laiku no kunga esmu mācījies savaldīt pirkstus un mēli. Tādēļ pasaku jums tikai: es runāju, ko es domāju! (*Aiziet priekšā pa kreisai.*)

R i n g o l t s. Tie bija vīra vārdi. Vai savu īgnumu pie nevainīga būtu izlaidis?

Anna gaišā, vieglā viesību uzvalkā nāk no kreisās puses,

ozollapu vaiņagu rokā turēdama.

PIEKTAIS SKATS

Ringolts. Anna. Tad Jozefs.

A n n a (*ar jocīgu patosu*). Mans kungs, vai neesiet redzējuši diženā vīra, kas nupat varoniskā kārtā izglāba kādu nerātņu zēnu no ugunsnāves briesmām? Ļaudis stāsta, tas esot uz šo pusi atsteidzies.

R i n g o l t s (*ar līdzīgu patosu*). Diženā jaunkundze, kāpēc jūs dzeniet viņa pēdas?

A n n a. Daru to pateicības uzdevumā. Tās vārdā man ar šo vaiņagu jāpuško viņa galva un jāskūpst viņa piere.

R i n g o l t s. Jūs maldāties, jūsu dieviete sacīja: «Mute.»

A n n a. Varoņi dieviem tuvāk nekā vienkāršie mirstīgie un tādēļ dzird labāk. Es nepretojos viņas noteikumam.

R i n g o l t s. Ā! Mani jau pazīst! Jā, es esmu diženais varonis, kuru tu meklē. Vai šī asiņainā roka manu noslēpumu izpauduse? Ceļos mezdamies, saņemu sava darba algu. (*Nometas uz viena ceļgala zemē.*)

Anna viņam uzliek vaiņagu galvā. Jozefs parādās nama durvis un redz, ka viņa

Ringoltu skūpst.

R i n g o l t s. Vēl vienu!

Jozefs nozūd.

A n n a. Nē. Mans uzdevums izpildīts.

R i n g o l t s. Anna, vēl vienu! (*Ar īstām, dziļām jūtām.*)

Du bist's, der ich die Regung aller Kraft,

Den Inbegriff der Leidenschaft,

Dir Neigung, Lieb', Anbetung, Wahnsinn solle!

A n n a. So fasst Euch doch und fallt nicht aus der Rolle!

R i n g o l t s (*pieceldamies*). Anna! Mūsu atkalredzēšanās pirmā acumirkļī jutu savu likteni tavās rokās.

A n n a. Ak!...

R i n g o l t s. Tu man šo zaļo vaiņagu uzliki galvā – rotā mani vēl ar citu, sniedz man visas dzīvības kroni, dod man savu mīlestību!

A n n a. Es... es nevaru.

R i n g o l t s. Tu negribi?

A n n a. Es nevaru!

R i n g o l t s. Kādēļ?

A n n a. Mīlēju citu.

R i n g o l t s. Tu mānies!

A n n a (*klusām*). Vaicā Jozefu...

R i n g o l t s. Ā!...

Pauze. Jozefs iznāk iz nama.

SESTAIS SKATS

Anna. Ringolts. Jozefs.

J o z e f s (*abos noskatījies, no uztraukuma drebošā balsī*). Ceru, ka nāku īstā laikā ar laimes vēlējumu?

R i n g o l t s. Ko? Tu esi klausījies un netuvojies, lai man ar laipnu roku šai situācijai palīdzētu tikt pāri, bet mēģini manu apjukumu vēl pavairot! Par to tev nepateicos.

J o z e f s. Ja jūsu spējā mīlestība sev līdzās pielaiž vēl kaut kādu citu dvēseles iekustinājumu, tad tam vajadzēja būt kaunam un nevis apjukumam vien! (*Uz Annu.*) Un, ja kāds turpmāk negrib ticēt, tu esot Paulīnas meita, tad saki, es zvēru, ka tu tā esi!

R i n g o l t s. Viņš runā svešās mēlēs. Anna, vai tu viņa nevari tulkot?

A n n a. Jozef, tu esi pārklusījies.

J o z e f s. Vai pārskatījies arī? Redzēju, ka tu viņu skūpstīji!

R i n g o l t s (*atkal pilnīgi saņēmijs, ar humoru*). Nelaimīgais, viņa skūpstīja pateicības remdenu skūpstu! Ja tu tādēļ ar mani gribi doties divkaujā, esmu gatavs izliet tavas asinis! (*Mīli, pārmetoši.*) Ai, ai, dārgākais, domāju līdz šim, ka kaislībai pār tevi nav varas. Senāk tu saņēmi labu un ļaunu, izcieti pat sodu aiz manis ne vienu reizi vien ar rāmumu, kas mani piespieda tevi apbrīnot un ieslēgt savā sirdī. Un nu? Kas tevi šitā pārvērtis?... Mīlestība? Jā, jā, mīlestība... Tu milē, tu esi greizsirdīgs, jo greizsirdība ir mīlestības ēna. Tās krēsla gulēja uz tavām acīm, kad Anna mani skūpstīja, un tu domājies kaut ko briesmīgu redzot. (*Ar roku pār Jozefa pieri pārbraukdams, maigi.*) Nozūdi, ēna!... Daktera Bruknera puika nejauši bij aizdedzinājis šķūni ar dārza svētkiem iegādāto feijerverku. Es iznesu zēnu iz degošās ēkas, un Anna mani par to algoja ar skūpstu un šo vaiņagu. (*Noņem to no galvas.*)

Jozefs nolaiž acis.

ASTOTAIS SKATS

Jozefs. Anna. Matīss. Ringolts.

R i n g o l t s. Te jau mēs esam! Sagatavojaties saņemt tēva svētību.

M a t ī s s. Tātad par tiesu?... Anna!

A n n a (*viņam tuvodamās*). Vai tad tu gluži, gluži nekā neesi manījis, tētiņ?

M a t ī s s. Itin nekā. Es jau vienumēr dzirdēju, tev patīkot virsmežkungu, un, ja šodien cerēju dzert tavas precības, tad domāju ar viņu un ne ar Jozefu. (*Uz Jozefu.*) Ne tādēļ, ka ar tevi nebūtu mierā. Man jau tev nav jāsaka, cik mīļš tu man esi. Bet es domāju... jā... es domāju, ka tu Annai tā nepatīk kā tas otrs. Bet man brīnums, ka jūs Ringoltam uzticējušies papriekšu nekā man.

R i n g o l t s. Tas nav bez iemesla noticis: es nopirku viņu noslēpumu.

M a t ī s s. Ej, ej... Bet par tiesu ērmoti. Ir Paulīnu jūs pamatīgi pratuši mānīt! Ā, es nu viņu piezobošu ar viņas gaišajām acīm!

R i n g o l t s. Dari to, dari to! Bet tiem abiem tagad svarīgākais tava svētība. Viņi gaida.

M a t ī s s. Tu joko gluži tā, it kā tu viņus apskaustu. Nāc, Anna, mans mīļais bērns... (*Apkampj viņu.*) Un tu, lielais cilvēks, turi viņu... turi viņu...

R i n g o l t s. To viņš darīs bez tavas teikšanas.

M a t ī s s (*jocīgi, errīgi*). Ak, laid mūs! Esiet laimīgi! Esiet laimīgi! (*Palaiž abus vaļā.*)

R i n g o l t s. Paldies Dievam! Un nu dzersim vīnu pēc šīm starpacēm.

A n n a. Jā, tētiņ?

M a t ī s s. Jā, jā.

A n n a. Uz mūsu laimēm! Un šepat! Vai ne? Šepat lapenē!

M a t ī s s. Bet neaizmirsti Paulīnas. Nabadzīti tak vairs nemocīs galvas sāpes? Un kur Cinte? Tas arī jāpasauc.

A n n a. Kā tad! Kā tad! (*Iesteidzas ātri namā.*)

J o z e f s. Ej, Ringolt, – man likās, ka Cinte...

R i n g o l t s. Jā, jā, man arī tā likās (*noiedams*), ka gribi ar sievastēvu izrunāties. (*Prom namā.*)

DEVĪTAIS SKATS

Matiss. Jozefs.

M a t ī s s. Nu? Kaut kas uz sirds?

J o z e f s. Jā. (*Pauze.*)

M a t ī s s. Bet nevari, kā liekas, atrast iesākuma. Tu gribi runāt par Annu?... Par sevi?

J o z e f s. Nē... Ak, es tiešām nezinu... nezinu... ak, esmu ļoti nelaimīgs.

M a t ī s s. Kā? Ko? Nelaimīgs? Par ko nelaimīgs? Un taisni tagad?

J o z e f s. Krusttēv, esmu pie tevis dzīvojis no bērnu dienām. Kā ubagu tu mani pieņēmi, kā dēlu mani esi audzinājis. Tu mani esi vedis pie izglītības un visa laba atzīšanas, tu pēdīgi man neliedz laimes, par kuru pāri es vairs citas nekāroju.

M a t ī s s. Bet kādēļ to visu?

J o z e f s. Es tev to saku, lai tu nedomātu, ka tavu laipnību esmu aizmirsis, ka to jebkad jel uz acumirkli būtu varējis aizmirst.

M a t ī s s. Bet kas ar tevi ir? Nekad par tevi neesmu šaubījis. Kas tev ir?

J o z e f s. Krusttēv, gribu tevi atstāt. Man no Rūjām jāiet projām. Atļauj man vēl šodien aiziet.

M a t ī s s. Arvien labāk! Un iemesls?

J o z e f s. Iemesls?... Lai pietiek, ka tas ļoti svarīgs.

M a t ī s s. Tavās acīs. Bet manās? Man viņš jāzina. Ne tādēļ, lai to pārbaudītu, bet lai tev pierādītu viņa aplamību... Nu?

J o z e f s. *nodur galvu.*

M a t ī s s. Man jāņem veiklākas mēles palīgā. Lūgšu Annu un Paulīnu –

J o z e f s. (*negribot.*) Ā!...

M a t ī s s. Klausies, tu būsi ar Paulīnu sanīdies. Jā? To es ļoti nožēloju. Bet tas nav nekāds iemesls... Es gādāšu par izlīgšanu. Paulīna ir laba, viņa tevi mīlē, viņa man to bieži sacījuse. Viņa tev labprāt piedos, un nezinu, kas būtu varējis notikt, ko atkal tu viņai nevarētu piedot. Es uzmeklēšu viņu – – (*Ierauga dakteri un Almu nākam.*) Ā... dakteris Bruknērs!

DESMITAIS SKATS

Matiss. Jozefs. Dakteris. Alma.

D a k t e r i s. Piedodiet, Rogrotas kungs... ka mēs... jūs... mēs nākam... (*Abi sasveicinās ar Jozefu.*)

M a t ī s s. O, lūdzu, lūdzu, daktera kungs, esmu ļoti iepriecināts... lūdzu... lūdzu, jaunkundze! (*Ielūdz ar laipnu mājienu uz sēšanas.*)

D a k t e r i s. Paldies, paldies! (*Nosēstas.*) Alma!

A l m a (*puspieaudzis skuķis*). Nē, papiņ... to īso gabaliņu nākot... neesmu nemaz piekususe.

M a t ī s s. Nu, sakiet jel – jūs atstājuši savu dēlu jau vienu pašu?

D a k t e r i s. Spriežat pēc tā, cik labi nerātņam iet. Brūces pie rokām un galvas ir gluži nevārīgas – kas viņam vairāk kaitējis, ir lielais sabailis, bet arī tam nebūs nekādu ļaunu seku.

M a t ī s s. Paldies Dievam! Nabaga zēns! Ar šo feijerverku viņam pietiks priekš visa mūža.

A l m a. Viņš mani lūdza, lai sakot Rogrotas kungam, jūsu brāļam, ka šis nekad vairs nevienas raķetes neaiztikšot.

M a t ī s s (*smaidīdams*). Jā, jā, jā...

D a k t e r i s. Bet kur viņš ir – jūsu brāļa kungs? Neesam viņam vēl pateikušies. Viņš tik ātri bij pārgērbies un tad nozudis... un pašā pirmā uztraukumā mums tas puika vien stāvēja prātā...

M a t ī s s. Viņš tūliņ būs še.

J o z e f s. Es iešu...

M a t ī s s. Jā, lūdzu, pasauc.

J o z e f s. Tur jau viņš ir! (*Anna iznāk iz nama ar tabletu, uz kura saliktas viņa glāzes, Ringolts seko tai ar viņa pudelēm.*)

VIENPADSMITAIS SKATS

Matiss. Jozefs. Dakteris. Alma. Ringolts. Anna.

A n n a (*priecīgi pārsteigta*). Ā! (*Noliek tabletu uz galda un sasveicinās ar Almu.*)

R i n g o l t s (*palokās sveicinādams un noliek pudeles*). Priecīgas ziņas, daktera kungs? Vai jau vesels?

D a k t e r i s. Prāts bija mums līdzī skriet. (*Pieceļas un satver Ringolta roku.*) Jūs aizbēgāt, bet nedrīkstu jums ļaut izbēgt... Nāku jums izteikt savas sievas un savu dzīvāko --

A l m a. Bet, papiņ, mammiņas vārdā taču es runāšu!

D a k t e r i s. Nu, tad saņemiet arī tikai tēva dziļi sajusto, vārdos neizsakāmo pateicību par jūsu... par jūsu...

R i n g o l t s (*atvairīdamies*). Bet, daktera kungs, daktera kungs! Man nemaz nenākas jūsu pateicība! (*Dakteris grib pretoties.*) Nē, nē! Neesmu vīrs, kas savus nopelnus liek zem pūra vai to citiem paļauj darīt. Bet šoreiz... patiešām... man jāatraidā... jo mans darbs gan izliekas dižens, bet nav tāds: viņam trūkst dižena cēloņa.

D a k t e r i s. Paša dzīvību netaupot, jūs manu bērnu būtu glābuši aiz neteicama iemesla?

R i n g o l t s. Par tādu viņu nesaucu. Spriežat paši. Iemesls bij acumirklējs untums.

D a k t e r i s. Es lāgā nesaprotu...

R i n g o l t s (*viegli*). Redziet, ir brīži, kad man dzīve un dzīvība izliekas gluži sāja un nekam nederīga. Tādās reizēs labprāt paskatos nāvei acīs. Viņas nīrgāšanās uztrauc kājās mūs visos likto nepārvaramo riebšanu pret iznīkšanu, un manā kūpošā lampā liesma atkal iedegas gaišāk... Domājiet, ka šādā tukšā acumirkli izglābu jūsu dēlu.

D a k t e r i s (*aizgrābts*). Rogrotas kungs, protu jūsu vārdus pareizi tulkot. Augstsirdīgs parādu devējs saplēš parādu zīmi, kura nav samaksājama. (*Noslauka ātri acis.*) Alma!

A l m a. Jā, papiņ. (*Tuvojas Ringoltam.*) Manas mātes un manas pašas vārdā... (*Satver ātri Ringolta neievainoto labo roku un noskūpsta to.*)

R i n g o l t s (*ātri atkāpdamies, satrūcies*). Jaunkundze! Bet jaun- kundze! (*Tura jautrā izmisumā roku izstieptu un skatās tajā.*) Nu ir abas sadedzinātas!

M a t ī s s (*smiedamies*). Tā! Tad jau tava ķermeņa traucētā si- metrija atkal atjaunota. (*Uz Annu pagrieždamies.*) Bet nu... tagad... vai tu Paulīnai sacīji?...

A n n a. Viņas nav istabā.

M a t ī s s. Nav? Un Cinte?

R i n g o l t s. Tā es arī nekur neredzēju.

M a t ī s s. Hm! Tad tak vēl kāds acumirklītis jāuzgaida. Daktera kungs, vai nepastaigāsim drusciņ?

D a k t e r i s (*smīnēdams*). Un neaiziesim uz koku skolu? Labprāt.

M a t ī s s. Zoboļaties tikai, daktera kungs. Atzīstos, ka tajā vis- mīļāk pakavējos. Tur katrs zariņš sludina, ka viņā drīzumā šūposies

sulaini augļi man vai kādam citam par patīkamu baudījumu un atspirdzinājumu. Domas par kaut ko derīgu man visai kairinošas un silda manu sirdi ar mierīgu prieku.

R i n g o l t s. Utilitārietī!

Kungi nozūd aiz kokiem.

DIVPADSMITAIS SKATS

Anna. Alma.

A l m a. Es nezinu... laikam esmu ļoti vieglprātīga meitene. Lielās bailes tikko pārgājušas, un Arturs izglābts, un es jau atkal ļoti par viņu varu piktoties. Tāds nerātns zeņķis! Tas mums izjauca viesības, kuras, kā likās, būtu bijušas ļoti izdevušās. Es tā biju priecājusēs uz dancošanu!

A n n a. Es arī, es ne mazāk.

A l m a. Un mums šoreiz būtu bijis tik daudz dancotāju! Rogrotas kungs tak laikam arī danco?

A n n a. Es nezinu. Bet laikam gan. Nevaru iedomāties, ka viņš ko neprastu.

A l m a. Vai viņš uz jums tādu iespaidu darījis? Teiciet likteni, ka jūsu sirdei pret viņu jau sargs.

A n n a. Kā tā?

A l m a. Nu, mūsu virsmežkungs...

A n n a. Ak, lieciet mani ar to mierā. Mana godkārība nedzenas gariem tituļiem pakal.

A l m a. Ai, ai, jūs tagad runājiet kā Rogrotas jaunkundze un ne kā draudzene.

A n n a. Nebūt ne. Vaicājiet jel – kādēļ šis vīns šē stāv?

A l m a. Nu – kādēļ?

A n n a. Es dzeršu savas precības.

A l m a (ātri). Ar ko? Ar Rogrotas kungu?

A n n a. Neatminējāt. Bez tam... ar Ringoltu ... tas būtu par daudz ātri.

A l m a. Mīlestība skrien simtu jūdžu vienā acumirkli.

A n n a (nozīmīgi). Es domāju, vēl ātrāk, ja pateicība viņai nolīdzinājuse ceļu.

A l m a. Varbūt gan. Visādā ziņā pateicība modina jūtas, kuras cilvēku nospiež patīkamā atkarības stāvoklī.

A n n a. Tak ne katru reizi. Vai jums šīs jūtas rastos arī pret Cintes kungu?

A l m a. Jums taisnība. Nē! Bet pret Rogrotas kungu man tādas ir. Un es viņam tās labprāt kaut kā parādītu.

A n n a. Tas nupat notika gluži ārkārtējā veidā.

A l m a. Ak, viņš to noturēja par joku.

A n n a. Nu tad dariet, kas viņam neizliekas kā tāds. (*Šķelmīgi.*) Dāviniet viņam kaut ko!

A l m a. Dāvināt? Tas tak gan lāgā neklātos. Un ko tad? Vai lai viņa darbu ar cefirvilnu slavēju uz kanevā tupelēm jeb vai lai viņa acis topu smieklīga, pārļu jostu izšūdama?

A n n a. Es zinu labāku padomu.

A l m a. Nu tad dodiet man to!

A n n a. Jums jāapņemas man paklausīt.

A l m a. Ja vien tik varēšu.

A n n a. Dāviniet viņam savu sirdi!

A l m a. Ak jūs!

A n n a. Kāpēc ne! Vai tad jums nepatiktos būt manai tantei!

A l m a. Man būtu ar jums jādusmojas, bet es nevaru.

A n n a. Tā ir laba zīme.

Dakteris, Matiss, Ringolts, Jozefs atkal uznāk.

TRĪSPADSMITAIS SKATS

Anna. Alma. Dakteris. Matiss. Ringolts. Jozefs.

M a t ī s s. Vai tad Paulīna vēl nava... paskat – kur tad viņa paliek?

D a k t e r i s. Ļoti nožēloju, ka jūsu kundze aizkavēta... lūdzu viņu no mums mīļi sveicināt. Alma, nu mums būs jāiet.

A n n a. Jau? (*Uz Matisu.*) Tētiņ...?

M a t ī s s. Jā, jā... Daktera kungs, pirms aizejiet, pagodiniet mūs, ar mums kopā izdzerdami glāzi vīna. Manu namu piemeklējis bēdīgi priecīgs notikums. Es zaudēju meitu un dabūju dēlu vietā! (*Rāda uz Annu un Jozefu.*)

A l m a. Ā! (*Tuvojas priecīgi Annai.*)

D a k t e r i s. Tas ir pārsteigums! Es dzirdēju... bet arī šitā ir labi, ļoti labi!

M a t ī s s. Vai ne! Jozefs ir allaž bijis mans lepnums. Tas arī ir

koks iz manas koku skolas. Viņa pavēnī nu varēšu atpūsties. (*Kamēr Alma un dakteris Annai un Jozefam, laimes vēlēdami, sniedz rokas, Matiss un Ringolts pilda glāzes.*)

M a t ī s s. Lūdzu, daktera kungs! Lūdzu, jaunkundze! Uz mūsu bērnu veselībām! Uz viņu laimēm! (*Visi satver glāzes.*)

D a k t e r i s. Uz viņu laimēm!

ČETRPADSMITAIS SKATS

Anna. Alma. Dakteris. Matiss. Ringolts. Jozefs. Paulina. Cinte.

P a u l ī n a (*aiz scēnas kliegdama*). Laidiet mani! Palīgā! Palīgā!

C i n t e (*tāpat*). Bet Rogrotas kundze, Rogrotas kundze...

P a u l ī n a. Prom, prom!

R i n g o l t s. Kas tas?

Visi stāv satrūkušies. Paulina uzskrien no labās puses ar vaļējiem matiem, saplošītu kleitu. Cinte viņai pakaļ.

P a u l ī n a. Matīs, Matīs! Ā, pie tevis... drošībā... ā... (*Nogrimst pie Matīsa kājām.*)

M a t ī s s. Paulina! Paulina! Kungs Dievs, kas tev? Kas tev?

P a u l ī n a. O, o, pie tevis drošībā... o, o!

M a t ī s s. Daktera kungs, nāciet... viņa... kas par nelaimi... mīļākā, celies jel...

P a u l ī n a. Ne agrāk, pirms man nebūsi sacījis, ka viņš manis vairs neaiztiks!

M a t ī s s. Kas? Saņemies jel! Kas tad? Stāsti!... Cinte?

P a u l ī n a. Nē, nē, nē, nē... (*Uz Jozefu rādīdama.*) Tas tur, tas!

M a t ī s s. Tas?... Jozefs?

P a u l ī n a (*iestenas*). O, o... Netici, netici, ko viņš tev stāstījis!

M a t ī s s. Jozefs?!

P a u l ī n a. Sargā mani no viņa!

M a t ī s s (*kliegdams*). No Jozefa? (*Grīļojas. Dobji.*) Celies augšā, Paulina. (*Paulina nekust. Briesmīgi.*) Celies augšā!

P a u l ī n a. Min mani ar kājām, ja to esmu pelnījuse, min mani ar kājām...

M a t ī s s (*ar nedabisku mieru*). Viņš tevis vairs neaiztiks, bet

stāsti, kas noticis! (*Dakteris grib aiziet.*) Palieciet, daktera kungs, jūs te varbūt būsiet vajadzīgi. Stāsti!

Alma aiziet.

P a u l ī n a. Ak, kā lai... vārdi man sasalst uz lūpām... Kad jūs projām... kad bijām vieni palikuši... tad viņš... pārprazdams manu laipnību... viņš ienāca... manā istabā... un tuvojās man ar glaimiem... Un, kad es viņu apsaucu... atraidīju... tad viņš... o, tad viņš tapa bezkaunīgs kā piedzēries... Es izlēcu pa logu... bēgu... tālāk es neatminos...

Dakteris neuzkrītoši aiziet.

C i n t e. Es viņu atradu dziļā ģibonī pie labības šķūņa nātrēs guļam. Pamodusēs viņa no manis sāka atgaiņāties un saukt palīgā, lai gan viņu tikai gribēju piecelt.

M a t ī s s (*iet apkārt, galvu rokās saņēmis. Nostājas Jozefa priekšā. Grūti elpodams*). Tu dzirdēji! Atbildi!

Jozefs nolaiž galvu, visi stāv kā sastinguši.

M a t ī s s (*pēc pauzes*). Tu stāvi klusu. Labi tev! Tavs labais gars tev saistīja mēli. Viens melu taisnošanās vārds no tavām lūpām – un mēms uz mūžību tu gulētu zemē!... Nu saprotu, kādēļ tu pirmi ar tādu nemieru man mācies virsū. Tev tverta zagļa bailes locīja sirdi... Tu suns, tu nāvīgs tārps – nē, esmu netaisns pret šiem radījumiem, tev viņu vārdus dodams! Suns ir uzticams savam labdaram, un čūska dzeļ tik, kad tā kaitināta. Bet es, ko es tev esmu darījis? Es tavu gludo ģīmi esmu mīlējis, tavus sārtos vaigus glāstījis un tevi nēsājis sirds dibenā! Un tomēr tu izstiep roku pēc manas dārgākās mantas! (*Īsi iesmiedamies.*) Ā, kādus saldus augļus mana aklā laipnība nesuse!... Bet viss nu beigts! Lietus gāziens tik ātri nenodzēš uguns sārtā, kā tava nekrietnība manu mīlestību nonāvējuse. Tu vēlējies no mana nama aiziet – tagad tev tas jāatstāj uz visiem laikiem! Mēs būsim viens priekš otra no šī acumirkļa it kā nomiruši... Ej!

Jozefs vilcinās britiņu, saņemas tad piepeši un iet.

R i n g o l t s (*kas visam ar lielāko uzmanību sekojis, spēcīgi*). Jozef!

M a t ī s s (*nelokāmi*). Viņš ies!

Jozefs pamet vēl acis it kā jautājoši uz Annu un aiziet.

Anna saļimst Ringolta rokās.

M a t ī s s (*maigi*). Paulīna... (*Velk viņu sev pie krūts.*)

Priekškaru nolaiž.

TREŠAIS CĒLIENS

*Istaba Rūjās kā pirmā cēlienā. Maza bufete ar vīna karafi un glāzēm. Uz krēsla mazs neaizslēgts kofers. Uz citiem krēsliem drēbes, mēteļi utt.
Pavakars.*

PIRMAIS SKATS

Matīss. Jānis.

Matīss sēd pie galda. Jānis stāv.

M a t ī s s. Tā mans brālis vaicāja?

J ā n i s. Vārdu pa vārdam.

M a t ī s s (*pēc pauzes*). Stāsti tālāk!

J ā n i s. Ko cienīgmāte atbildēja, es nedzirdēju. Bet tad viņš satvēra viņas roku un gribēja to bučot. Bet viņa nelaida. «Kādēļ?» jaunskungs prasīja. «Esmu jums bieži roku skūpstījis.» – «Starp skūpstu un skūpstu ir starpība,» viņa sacīja. Bet viņš neļāvās un lūkoja no jauna... Tad viņa sacīja, ka stāstīšot jums, un tad viņi man aizgāja garām...

M a t ī s s. Labi, labi, mīļo Jāni. Paldies.

Jānis aiziet.

M a t ī s s. Es jau to domāju! Es jau to domāju! (*Atspiež galvu rokās. Mīle un Ede ienāk no labās puses, lielu koferi nesdamas. Matīss pietrūkstas un iziet pa labajām durvīm.*)

OTRAIS SKATS

Ede. Mile.

Viņas noliek koferi zemē un sāk tajā dažādus drēbju gabalus kraut iekšā.

E d e. Re, re, Mīl! Jo tuvāk šķiršanās nāk, jo vairāk kungs saplok. Tāda viņa vēl nekad neesmu redzējuse.

M ī l e. Jaunkungam jau nu arī nemaz nevajadzēja iet projām. Kā jau kungs sacījis: nopirkt tepat tuvumā muižu un dzīvot. Kādēļ pa pasauli šaustīties apkārt, kad tik daudz naudas, ka, gultā gulēdams, var cepešus ēst. Un vēl uz kuģiem! Noslīks vēl kādreiz.

E d e. Zināms, ka noslīks. Es izgājš' nakt' redzēju tādu ļoti nelabu sapni. Nudie viņam neies labi.

M ī l e. Pastāsti.

E d e. Ak, ko tur nu... Pastāsti tu labāk – vai tev viņa arī būs žēl?

M ī l e. Vai nu ne! Bij jau te šogad pavisam cita dzīve! (*Nopūzdamās.*) Ak, tās dzeramnaudas, tā jautrība! Kungs jau nu arī gan ļoti labs, bet... bet...

E d e. Par svētu. Ak, nu iesāksies atkal vecie labie laiki...

M ī l e. Jā... Vai zini, Ede, es viņam labprāt ietu līdz, ja viņam meitas vajadzētu. Par tiesu ietu.

E d e. Es ar – kauč par pusalgas. Nudie.

M ī l e. Un kauč uz kuģiem. Nebītos pat no tava sapņa.

E d e. Ir gan ērmati. Viņa tuvumā man ne no kā nav bail. Nez kā tas nāk?

M ī l e. Nez.

Maza pauze.

E d e (*paskatījusēs uz vienām un otrām durvīm*). Pa pasauli apkārt braukdams, viņš tak nu arī aptaujāsies, kur Jozefs palicis. Kad tik taisni tādēļ vien neiet projām. (*Paklusām.*) Dakter' Minna stāstīja, ka bieži vien ar dakteri par Jozefu sarunājies. Laikam viņu arī tā paslēpšus licis meklēt.

M ī l e. Bet par velti?

E d e. Nu tak! Iekrita nabags kā ūdenī. Skāde gan. Nudie, es vēl šobaltdien tās lietas neizprotu... Bij tak viscaur tik godīgs.

M ī l e. Godīgs? Tādās lietās vīrieši...

E d e. Nu, nu, vai nu visi!

M ī l e. Ak, tu viņus nepazīsti!

E d e. Par Jozefu nu gan varēja galvot. Kas zin, cienīgmāte viņu varbūt gribēja aizdzīt. Tas man dažu labu reizi iekritis prātā.

M ī l e. Ej nu, ej! Kādēļ tad? Vai viņa ar viņu bij nīdusēs vai viņa neieraudzīja?

E d e. Ieraudzīja nu gan – tāpat kā tagad jaunkungu.

M ī l e. Tev arī vienādiņ kaut kas prātā! Vai tu jaunkunga neieraugi?

E d e. Vai nu ne! Vai nu ne! Bet kam acis vaļā kā man...

M ī l e. Ak, mīļā, es arī nestaigāju ar aizvērtām!

E d e. Bet ar aizklātām. Cienīgmāte tavām acīm savas vecās kleites aizklāj priekšā.

M ī l e. Ahā! Tad tādēļ! Tādēļ Ede par viņu šitā runā! Tev dusmas, ka cienīgmāte ar mani vairāk mierā nekā ar tevi un man kaut ko iedod. Jā, es arī esmu veiklāka.

E d e. Veiklāka?... Žagata!

Anna ienāk no saimes istabas.

TREŠAIS SKATS

Mile. Ede. Anna. Tad Ringolts.

A n n a. Vai jaunskungs un cienīgmāte vēl nav atjājuši?

E d e. Nejūt vēl.

Anna skatās koferi.

M ī l e. Viss tūliņ būs salikts, kā jaunskungs sacīja.

A n n a. Labi, labi. (*Pieiet pie loga.*) Tur viņš jā. (*Sabīdamās.*) Ā! Ringolt!... Kas par trakumu!... Nu viņš zirgu vēl palaiž vaļā. Tas klibo. Nabaga Pikols. Laikam samežģījis kāju...Nē, nē, aizskrien gluži jautri uz stalli. (*Ringolts ienāk.*) Ringolt! Ringolt!

R i n g o l t s (*nometas krēslā*). Tas tik bij jājiens. Ā! Ā! (*Meitas pa tam aizslēgušas koferi.*)

E d e. Vai tūliņ nest laukā, jaunkundze?

A n n a. Jā, nesiet.

Meitas iznes koferi.

CETURTAIS SKATS

Ringolts. Anna.

A n n a. Tāds lēciens! Ringolt! Tas nabaga zirgs!

R i n g o l t s. Tas tikai bij jājiens. Manas asinis jau tik kūtri pa dzīslām bija radušas ritēt kā ūdens pa Vidzemes upītēm. Nu tās atkal viņo! Ā! Un šis skūpstis! Šis skūpstis! (*Smejas.*)

A n n a. Kas tev ir?

R i n g o l t s. Nāc šurp! Tad tev būtu bijis žēl, ja es nupat būtu nolauzis kaklu? Jeb vai tu tikai nesacīji: tas nabaga zirgs? Vai ne? Tu nesacīji: tas nabaga Ringolts, bet tas nabaga zirgs?

A n n a. Bet saki jel – kas tev ir?

R i n g o l t s. Par veiti veselu gadu pie tavām kājām savu kokli esmu skandinājis! Tu paliec uzticīga tam vienam un vienīgam! Tam nesātņam, kas no diviem kausiem dzīves priekus gribēja dzert! Kāpēc tu savam dievoklim nedari pakaļ? (*Ar graizīgu ironiju.*) «Mēs, sievieši, jau ātrāk nodzīvojam laiku nekā jūs, vīrieši! Ar trīsdesmit gadiem jums saule tikko vēl pusdienā, bet mums jau launagā,» – tā man ieskaidroja kāda praktiskas dzīves filozofe. Viņai taisnība. Tādēļ baudi, cik vari!

A n n a. Mans Dievs! (*Grib aiziet.*)

R i n g o l t s. Paliec! Neesi vēl ne ievada dzirdējuse no tā, kas man tev sakāms, un taisies jau bēgt! Dezdemonā, ne pie visiem sieviešiem man tik maz laimes kā pie tevis! Skaties! Vai mans vaigs vēl nekvēlo? Vai man lūpas nav sasprēgājušas? Mani nupat skūpstīja ugunīga mute!

A n n a (*grib no Ringolta atsvabināties. Ar bailēm*). Laid mani!

R i n g o l t s. Paliec! Vai bīsties, ka manā galvā kaut kas sarežģījies? Klausies jel, cik prātīgi es runāju: es bučojos ar tavu māti!

A n n a. Ā! Laid mani! Es kliegšu!

R i n g o l t s. Kliedz! Sasauc saimi un kliedz tai mūsu kaunu ausīs! Salūdz kaimiņus kopā un stāsti tiem: mana māte pieviļ manu tēvu! Papriekšu viņai patika Cinte, tagad viņa ieskatījusēs Ringoltā!

A n n a (*iekrit krēslā. Pēc brīža uzlēkdama*). Meli! Meli! Tas nav tiesa! Tas nav tiesa! Tas nav tiesa!

R i n g o l t s. Saki šos vārdus simtreiz, ja tie tavu ausi patīkami kutina. Bet vairāk tu ar viņiem nebūsi panākuse, kā gaisu satricinājuse... Saņemies! Domā par tēvu un kā tu viņu mierināsi.

A n n a. Briesmīgi! Briesmīgi! Briesmīgi!... Tad viņš to arī jau zina?

R i n g o l t s. Viņš nekā vēl nezina.

A n n a. Nezina!... Paldies Dievam! Tad viss lai viņam arī paliek apslēpts.

R i n g o l t s. Kā? Tu vēlētos, lai skaidrais zītara piliens vēl ilgāk karājas pie netīra, ģiftīga zieda?

A n n a. Bet šī patiesība būtu viņa nāve!

R i n g o l t s. Labāk mirt necienīgā nāvē nekā necienīgos apstākļos dzīvot. Jeb vai tu domā, ka viņš vēl diezgan ilgi nav spēlējis pievilta vīra smieklīgo lomu?

A n n a. Ak, ak, kaut tas viss būtu tikai sapnis, sapnis vien!... Nē, nē! Tas jau nemaz nav ticams! Kā tad tu to visu... Kā tad tu to dabūji – mans Dievs, mans Dievs! – kā tad tu to dabūji zināt?

R i n g o l t s. Jau pašās pirmās stundās, kuras šinī namā pavadīju, man tā gaiss likās piesmacis. Jozefa aiziešana man atvēra acis. No tā laika esmu krājis mirkļus un vēris virknē pusnorautus vārdus, un svēris smieklu skaņas. Esmu pazemojies līdz dubļu peļķei, tapdams Cintes draugs un pēdīgi viņa kopējs, viņam kašonī guļot. Ko līdz tam vēl nezināju, to man atklāja viņa murgi, kurus es pratu tulkot. Un nu es staigāju kā redzīgais akla-jo starpā.

A n n a. Tu saki, Jozefa aiziešana tev atvēra acis? Kā tad?... Vai tad Jozefs...?

R i n g o l t s. Nevainīgs, nevainīgs kā viņa svārku krāsa!

A n n a. Mana sirds man to vienumēr sludinājuse. Nevainīgs! Un es viņam ļāvu šķirties ar nepanesamām domām, ka viņu turu par nepateicīgāko, nekrietnāko cilvēku! Ā! Kaut apvainojuma pārmērs manis tā pavisam nebūtu apmulsinājis, es viņam būtu aizgājuse līdz! (*Slauka acis.*) Nu viņš pasaulē un mana laime vējā...

R i n g o l t s. Apmierinies. Esmu Jozefu jau meklējis. Mēs viņu atradīsim. Ceļosim viņam pakaļ. (*Anna skatās viņā pārsteigta.*) Jā, tēvs un tu – jūs brauksiet man līdz un nepavadīsiet manis uz pilsētu vien.

A n n a. Ko? Ko? Vai tad tēvs tā pēkšņi Rūjas gribēs atstāt?

R i n g o l t s. Vietu, kur mūsu gods un vārds iemīts dubļos!

A n n a. Bet kā tu viņu pārliecināsi? Tavas rokas tukšas. Jeb vai tev...?

R i n g o l t s (*ar noliedzošu ģesti*). Nav! Viņš murgoja par vēstulēm. Bet tās viņa viņam atņēmusē un iznīcinājuse.

A n n a. Ar vārdiem vien tēvam nepietiks – un ja tos runātu eņģeļu

mēles. Drīzāk viņš neticamāko turēs par ticamu nekā atzīs viņu par vainīgu. Un tad... un tad... vai neesi pamanījis, cik savāds tēvs pēdējā laikā tapis?

R i n g o l t s. Esmu to pamanījis. Viņš ir greizsirdīgs. Paulīnas aizdomas iemidzinādams, esmu diemžēl viņa modinājis.

A n n a. Un tu tomēr gribi runāt! Ja nu Paulīna atkārtotu komēdiju ar tevi, kādu tā ar Jozefu spēlējuse! Ringolt, tad notiktu nelaime.

R i n g o l t s. Ja to nebūtu sagaidījis, tad jau tēvs sen visu zinātu. Bet tavas bailes veltīgas. Rīkojos pēc labi pārdomāta plāna. Veicini viņa izdošanos ar savu izturēšanos. Dari tā, it kā tu nekā nezinātu. Posies uz pavadīšanu, bet saliec slepeni jūsu miļākās mantas ceļā somā. (*Paskatās pulksteni.*) Laika vēl diezgan.

A n n a. Ringolt, es drebu.

R i n g o l t s. Ies labi.

Paulīna ienāk no āras ar mazu puķu kušķīti pie krūts.

PIEKTAIS SKATS

Ringolts. Anna. Paulīna.

P a u l ī n a. Laimīgi mājā? Kādēļ tad jūs man tik ātri nozudāt?

R i n g o l t s. Mans zirgs sāka trakot.

P a u l ī n a. Un jūs viņa nevarējāt savaldīt? Jūs līdz pēdējam šķiršanās brīžam protiet palikt interesanti, arvien vēl jaunas īpašības rādīdami. Nezināju līdz šim, ka arī kaut kas ir, ko jūs neiespējiet.

R i n g o l t s. O, ir vēl daudz, kas iet pār par manu spēku.

P a u l ī n a. Par piemēru?

R i n g o l t s. Aizmirst jebkad jūs un jūsu laipnību.

P a u l ī n a. Ka variet tapt nerātni, to jau zināju.

R i n g o l t s. Nerātns? Es? Es taču tikai apgalvoju...

P a u l ī n a. Ne jūsu vārdos, bet smaidā, ar kādu tos pavadījāt, slēpās nerātība. Gribēju mūsu pēdējam izjājumam par piemiņu jums dāvināt šīs puķes, bet nu tās paturēšu pie sevis. (*Taisās aiziet.*)

R i n g o l t s. Lūdzu, lūdzu! Klājiet maigumu, kas gandrīz par katru šķiršanās stundu valda, ar pār mūsējo. Es labošos! (*Sniedzas pēc puķēm.*)

P a u l ī n a. Zobgals! Kad tad?

R i n g o l t s. Kad atkal tiksimies? Lūdzu?

P a u l ī n a (*atkāpdamās*). Tikai tad, ja apsolāties drīz laboties!

R i n g o l t s. Kas ir drīz? Vai laiku lai mēroju ar biedra, drauga, vīra vai mīļākā mēru?

P a u l ī n a. Kā liekas, jūs manu lēnību gribiet izsmelt līdz dibenam. Mērojiet ar īsāko.

R i n g o l t s. Tātad ar mīļākā!

P a u l ī n a. Jūs esiet nepaciešami! Bet ievērošu šķiršanās brīža maigumu. (*Piesprauž viņam ziedņus pie svārkiem.*)

R i n g o l t s. Paldies.

P a u l ī n a. Lūdzu. (*Uz Annu.*) Vai koferi jau kārtībā? Jā? (*Anna pamāj ar galvu.*) Labi. (*Prom pa labai.*)

SESTAIS SKATS

Ringolts. Anna.

R i n g o l t s (*noskatās viņai stīvi pakaļ*). Tu dzirdēji, ar kādu mieru viņa uz maniem jokiem atbildēja? Jeb vai viņas balss arī tikai drusciņ iedrebējās?

A n n a. Nē.

R i n g o l t s. Un tomēr viņa šinī acumirkli domājās izšķirot savu nākamību. Viņa man piesprauda šos ziedus pie krūts. Tā bija puķu valoda. Tulkojums: kad tu sauksi, tad steigšos pie tevis. Mežā viņa vēl nebij skaidrībā, ko darīt. Nu tā apdomājusēs, ka Cinte arvien vairāk attīstās par mazu varmāku. Dzejiski, ko?...Ej liec savas mantas somā un sūti man tēvu, ja viņš tur ir.

A n n a. Apsoli man, ka tu viņam neļausi sev vai viņai kaut ko padarīt. Ienīstu Paulīnu, bet tēva rokas lai paliek neaptraipītas.

R i n g o l t s. Darīšu, kas man būs iespējams.

A n n a. Paļaujos uz tevi. (*Iet.*)

R i n g o l t s. Mātes bildi!

A n n a. Visupirmo to ielikšu somā. (*Noņem bildi no sienas, prom.*)

R i n g o l t s. Vienu elpas vilcienu skaidra gaisa, un tad pie Matīsa! (*Iet uz āras durvīm. Cinte uznāk pa pirmajām durvīm pa kreisai. Sāk mesties krēsli.*)

SEPTĪTAIS SKATS

Ringolts. Cinte.

C i n t e. Cst! Cst!

R i n g o l t s (*apgriežas*). Cinte! Vai mans brālis bodē?

C i n t e. Nē – bode jau cieti. Viņš to agrāk lika slēgt tavai aizceļošanai par godu.

R i n g o l t s. Ā! Nu, kā jūties šodien?

C i n t e. Spirts un vesels.

R i n g o l t s. Tas brangi. Sargājies tikai atkal no saaukstēšanās.

C i n t e. No tās mani Bruknērs arī brīdina. Gribēju tevi šovakar uz staciju pavadīt, bet viņš neatļāva.

R i n g o l t s. Gluži pareizi. Tas neiet. Tas tikai būtu! Gribi laikam no jauna likties gultā! Apdomā, kas tad tevi kops!

C i n t e. Tiesa gan. Esmu tev daudz pateicības parādā... jā, saka, tik daudz, ka man gluži kauns...

R i n g o l t s. Nu, nu!

C i n t e. Kauns no tevis vēl ko lūgt.

R i n g o l t s. Tas cilvēks saucas par draugu un kaunas!

C i n t e. Nu, kad tu atļāun, bet priekšu saki – vai tu ilgi būsi pro-jām?

R i n g o l t s. Labu laiciņu. Labu laiciņu.

C i n t e. Ak tā? Nu tad tev ilgi no manis būs miers. Tad jau tev drošāk savu lūgumu drīkstu celt priekšā.

R i n g o l t s (*viņam uz pleca sizdams*). Pie lietas, pie lietas!

C i n t e. Redzi, esmu atkal... pirms saslimu... tavam brāļam dotu solījumu pārkāpis un tā drusku spēlējis.

R i n g o l t s. Un tā drusku pametis?

C i n t e. Tā drusku – daudz.

R i n g o l t s. Mūsu naudas maiss to var panest. Cik tad tev vajaga?

C i n t e. Atmini!

R i n g o l t s. Nu: desmitreiz – (*Paceļ roku un izpleš pirkstus.*)

C i n t e. Mīlais draugs...

R i n g o l t s. Vai tas par maz vai par daudz?

C i n t e. Par daudz! Par daudz!... Tas ir – par daudz maz.

R i n g o l t s. Nu tad otrtik? (*Izņem naudu iz ķešas grāmatas.*) Še varavīksne.

C i n t e. Mīlais draugs... mīļo draudziņ... kā tev lai pateicos... Dievs tev lai atmaksā...

R i n g o l t s. Viņā pasaulē.

Matiss ienāk no labās puses, aizdedzinātas sveces starainā lukturī nedsams.

ASTOTAIS SKATS

Ringolts. Cinte. Matiss.

M a t ī s s (*uz Ringoltu*). Anna man teica, tu gribot ar mani runāt.

Cinte grib aiziet.

M a t ī s s. Palieciēt vien, Cinte, ja jums Ringoltam vēl kas sakāms.

C i n t e. Nē – esam jau izrunājušies.

M a t ī s s. Tā. Kas tad bija jūsu pēdējās sarunas saturs?

R i n g o l t s. Devu viņam iz savas piedzīvojumu grāmatas vēl kādu dārgu mācību.

M a t ī s s. Kuru jūs, cerams, nelaidīsiet vējā, Cinte. Taisnību sakot, man iesākumā jūsu abu sadraudzēšanās nepatika. Ne-paredzēju no tās nekā laba. Bet nu, jums šķiroties, man jāatzīst, ka Ringolts pie jums vairāk panācis nekā es. Viņš sapratis labāk jūsu dabu. Zem viņa iespaida jūs savu vieglo prātu esiet mācījušies valdīt, tā ka es šoreiz māju mierīgi uz kādām dienām atstāju. Palieciēt arī turpmāk saviem tagadējiem uzskatiem uzticami. (*Sniedz viņam roku.*)

R i n g o l t s (*starpā*). Mīļais draugs, ej saki, lai sāk zirgus jūgt.

C i n t e. Tūliņ. (*Iziet pa āras durvīm.*)

M a t ī s s. Man likās, tu mani ar nodomu kavēji Cintem sniegt roku. Kādēļ?

R i n g o l t s. Tādēļ, ka – – bet apsēdīsimies. (*Abi nosēstas. Paulīna ienāk pa labajām durvīm.*)

DEVĪTAIS SKATS

Ringolts. Matiss. Paulīna.

P a u l ī n a. Tikai vienu acumirkli, ja netraucēju.

M a t ī s s. Lūdzu. Ko tu teiksi?

P a u l ī n a. Tu redzi, Anna nēsā tagad tikai melnas drēbes. Man liekas, šī sēru krāsa nepaliek bez iespaيدا uz viņas garu, jo viņa top pārāk nopietna. Mani mājiēni diemžēl neko nelīdz. Vai tad tu nu viņu Rīgā tā nejauši nevarētu ievest pie Šeubera vai Tīla un tur izsacīt vēlēšanos, lai viņa sev izmeklē pāri gaišu uzvalku, kādi jaunībai piedien.

M a t ī s s. Ā! Īsti sievišķi gudri! Acu kārība lai pabalsta manu vēlēšanos. Labi! Bet šis jau nu ir otrais uzdevums Annas labā. Ko tad lai priekš tevis pašas...?

P a u l ī n a. Nekā. Atnāc vesels mājā.

M a t ī s s (*kustināts*). Tu... tu... mana mazā bitīte. (*Paulina aiziet.*)

DESMITAIS SKATS

Ringolts. Matīss.

Ringolts uzlec stāvu un staigā šurp un turp. Nosēstas atkal. Pauze.

M a t ī s s. Tu man gribēji...

R i n g o l t s. Jā, jā... Šī ir pirmā reize, kad gribu runāt un neatrodu vajadzīgo vārdu. Vēlētos tevi sagatavot, bet nezinu, kā.

M a t ī s s. Tātad tu man uz atvadišanos kaut ko nepatīkamu esi aiztaupījis?

R i n g o l t s. Vairāk kā nepatīkamu. Daudz vairāk.

M a t ī s s. Kaut ko nejauku? Briesmīgu?

R i n g o l t s. Domā, ka tā būtu.

M a t ī s s. Jūtos acumirkļi tik drošs, ka man par taviem vārdiem gandrīz jāsmīn.

R i n g o l t s. Taisni šo drošību gribētu satricināt. Cilvēku, kas ar aizsietām acīm gar bezdibeni staigā, prātīgais brīdina, pirms viņam noņem saiti.

M a t ī s s. Tātad kaut ko neredzu. Ko tad neredzu?

R i n g o l t s. Tu neredzi, piemēram, ka Cinte tevi apzog.

M a t ī s s. Apzog? Vai viņš to dara? Tas nekrietnais cilvēks! Un es domāju, ka viņš labojies.

R i n g o l t s. Pavisam otrādi. Es sacīju: apzog. Šis vārds vēl par mīkstu. Viņš tevi aplaupa.

M a t ī s s. Ā! Kā tad tas...? Es tak viņa pārskatus un arī bodi kārtīgi revidēju.

R i n g o l t s (*nozīmīgi*). Tev ir manta, kura nav prece.

M a t ī s s. Gods – jā. To viņš man laupa?

R i n g o l t s. Un ne viens pats.

Matiss skatās stīvi Ringoltā.

R i n g o l t s. Panes to kā vīrs. Viņam ir biedrene – Paulīna.

M a t ī s s (*apņem pieri ar roku un pārbrauc ar to lēnām pār ģīmi. Mierīgi*). Priekš šī joka ievads bij par garu. Bez tam es viņa nesaprotu.

R i n g o l t s (*mīli*). Es nejokoju. Ņem manus vārdus, kā tie runāti.

M a t ī s s. Tad to nemaz neesmu dzirdējis.

R i n g o l t s. Mīļo Matīsi, nesagarini šīs sarunas veltīgi caur lieku jūtēlību. Mans nodoms taču nevar būt tevi aizskārt.

M a t ī s s (*ledaini*). Nē, nē – tikai šķiroties manu sievu krietni papulgot aiz pateicības, ka viņa tavu – teiksim – padevību tā neuzņēma, kā tu vēlējies. Tā ielu zēni aiziedami piespļauda aku, kurā tie veltīgi sniegušies pēc ūdens.

R i n g o l t s. Ko? Kas? Vai tev...?

M a t ī s s. Uz šādu atklājumu tu arī laikam papriekšu biji jāsagatavo?

R i n g o l t s. Neliedzos, esmu pārsteigts no Paulīnas gudrās apdomības. Bet viņas ziņojumam vajaga maza papildinājuma. Vai tev negribētos dzirdēt, kādēļ es pret viņu tā izturējos? Viņa pate tev tak nebūs stāstījuse, ka tikai tādēļ tā liekuļoju, lai drošāk viņas noziegumam varētu dzīt pēdas?

M a t ī s s. Un šādiem vārdiem ir tikai viena pareiza atbilde: pletne.

R i n g o l t s. Ej jel! Bet, tā kā tev šī instrumenta nav pie rokas, tad apmierināšos arī ar mazāk pareizu.

Matiss staigā briesmīgā uztraukumā apkārt.

R i n g o l t s. Es gaidu. Ko tu darīsi?

M a t ī s s (*atkal apstādamies un ar mokām savaldīdamies*). Nekā. Es tev piedošu un nelikšu tevis ar suņiem aizvadīt uz staciju, bet savos ratos, kuri jau laikam pie durvīm.

R i n g o l t s. Ka tu namatēva tiesības proti valkāt ar svinīgu cienību, to jau redzēju pie nabaga Jozefa padzišanas. (*Matiss iekustas*). Es tūliņ iešu. Atļausi man tikai vēl piezīmi, ka tagad tevī vairs nenožēloju apstulbotu vīru kā toreiz, bet redzu bēdīgu vērgu, kas, savu kaunu slēpdams, to grib iestāstīt kā kaut ko pilnīgi viņpus varbūtības stāvošu. Met lieko ģīmi nost! Es saprotu tevi! Tu visu zini!

Tu zini visu un pieciet to neizprotamā glēvībā! Novēršos no tevis nevis ar nicināšanu, bet ar riebjumu, kas kāpj iz manas dvēseles dziļuma!

M a t ī s s (bāls un dusmās drebēdams). Tas ir par daudz! Klusu, bezkaunīgais, klusu! Biju apņēmies... biju cieti apņēmies no tevis kā no brāļa mierā šķirties. Bet tu kāro naidu, manu pacietību zaimot zaimodams! Viņi mani pieviļ! Labi! Pierādījumus! Pierādījumus! Zvēru pie visa, kas man svēts: katrs vārds, ko tu runājis, citādi kā nāvīgs sitiens kritīs uz tavu galvu atpakaļ!

R i n g o l t s (revolveri iz vaļēja kofera izņemdam. Sausi). Še, šaušana dara lielāku efektu.

M a t ī s s (revolveri satverdam). Nevilies! Redzu savā priekšā tagad tikai vairs cilvēku, pret kuru man savs gods jāaizstāv. Paulīna mani pieviļ! Pierādījumus!

R i n g o l t s. Uzklusies manī mierīgi! Tiešu pierādījumu... to man nav rokās, bet --

M a t ī s s. Nav?! *(Revolveri ātri pret Ringoltu paceldams.)* Negēli!

R i n g o l t s (auksti Matīsam krūti pretī griezdam un vesti no tās drusku atbīdīdam). Vai lai mātei no Matīsa aiznesu sveicinājumu?

Matīss nolaiž revolveri, saņemst pie galda, šņukst raustīdamies.

R i n g o l t s (viņam tuvodamies un brīdi viņā noskatījies, rāmi). Pārliecināšu tevi ar tava paša acīm. Lai gan ne šādu ārprātu, tad tomēr neticēšanu biju sagaidījis. Esmu sagatavojies. Uzmani! Mēs atstāsim visi trīs māju, bet tikai Annu rati aizvedīs uz staciju. Gabaliņu pabraukuši, mēs klusām atgriezīsimies atpakaļ.

Matīss paceļ galvu.

R i n g o l t s. Tad mēs pienāksim pie šī loga un redzēsīm, kas še istabā notiek. Dzirdēsīm arī varbūt kādu vārdu. Logs bez trokšņa atverams, un še portjerā ir divi mazi, nemanāmi caurumiņi. *(Aizlaiž portjeru logam priekšā.)* Esmu Cinti visu pēdējo laiku no Paulīnas turējis atšķirtu. Viņš būs izsalcis pēc satikšanās ar viņu. Viņi satiksies.

Matīss grib revolveri bāzt ķešā.

R i n g o l t s. Tam rīkam piekrīt kofers. (*Grib revolveri no Matīsa rokas izņemt.*) Ne manis dēļ, bet...

M a t ī s s. Laid... Ja ne tu, tad viņi abi.

R i n g o l t s. Bet, Matīš, esi prātīgs, dod...

M a t ī s s. Viņi abi! (*Paulīna ienāk, lukturi ar degošām svecēm rokā turēdama. Matīss ātri noslēpj revolveri.*)

VIENPADSMITAIS SKATS

Ringolts. Matīss. Paulīna. Tad Anna.

P a u l ī n a. Laiks atvadīties. (*Uzliek lukturi uz galda un pamana Matīsa uztraukumu.*) Kas tev? Tu drebi!

M a t ī s s. Man... man... tā pēkšņi uznāca...

R i n g o l t s. Viņš mani vēlreiz lūkoja pierunāt, lai paliekot, un ir uztraukts, ka nepadodos.

P a u l ī n a. Jūs arī esiet stūrgalvis. (*Pieiet pie bufetes un ielej vīnu.*)

R i n g o l t s (*klusām*). Saņemies, tu izjauksi manu nodomu!

Anna ienāk, ceļa drēbēs gērbusēs, ar mazu somiņu rokā.

P a u l ī n a. Drusku vīna, vīriņ! (*Sniedz viņam glāzi.*)

M a t ī s s. Nē, paldies.

P a u l ī n a. Dzer tak! Tas noskalos rūgtumu. Es dzeršu papriekšu. (*Dzer drusku un pieliek tad glāzi pie Matīsa lūpām.*)

M a t ī s s (*iedzer malku*). Diezgan, diezgan! (*Paulīna noliek atkal glāzi. Cinte ienāk no āras.*)

DIVPADSMITAIS SKATS

Ringolts. Matīss. Paulīna. Anna. Cinte. Mile. Ede. Vēlāk Jānis.

C i n t e. Zirgi pie durvīm.

M a t ī s s (*pazvana. Mile un Ede ienāk no saimes istabas*). Mēs brauksim.

Paulīna palīdz Matīsam apvilkt mēteli. Ringolts atvadās no meitām un dod tām naudu.

R i n g o l t s (uz Cinti). Sveiks!

C i n t e. Vesels! Vesels!

P a u l ī n a (uz Matisu). Laimīgu ceļu! (*Skūpstā Matisu.*) Atnāc drīzi atpakaļ.

M a t ī s s. Paldies! (*Iet uz durvīm, Paulīna ar lukturi rokā viņam pakaļ. Abi iziet.*)

Ringolts aizslēdz ceļa somiņu.

C i n t e. Atļauj! (*Paņem un iznes to laukā.*)

Ringolts uzmet sev mēтели uz pleciem.

A n n a (*acis paceldama, klusām*). Ardievu, tēva nams! (*Iziet.*)

R i n g o l t s (*meitām garām iedams*). Sveikas!

M e i t a s. Ardievu!

Jānis ienāk no saimes istabas.

R i n g o l t s. Ā! Jānis. (*Izņem ātri naudu iz ķešas.*) Vesels! (*Spiež viņam roku.*)

J ā n i s. Veseli! (*Nomet naudu zemē.*)

R i n g o l t s. Tur kas nokrita!

J ā n i s. Man ne. Kam kritis, lai paceļ! (*Iziet ārā.*)

R i n g o l t s. Meitas, kura ātrāka, tai lai tiek! (*Prom.*)

TRĪSPADSMITAIS SKATS

Mīle. Ede. Tad Paulīna un Cinte.

Abas brūk pēc naudas.

M ī l e. Man! Man!

E d e. Nekā! Man! Zelta gabals!

M ī l e. Apžēlojies! Tu tak viena to naudu nepaturēsi! Tas tik bija jaunkunga joks. Man krīt puse.

E d e. Še tev! Viņš sacīja: «Kas ātrāka, tai nauda!»

M ī l e. Es jau arī biju ātrāka, tu tikai man izrāvi.

E d e. Kam tu ciešāk neturēji!

M ī l e. Vai tad es zināju, ka tu tik nekaunīga! Nogāžas kā līdums! Sasita man i pieri!

E d e. Nez kura bij tā sitēja?! Man arī piere sāj! Bet ekur plāksteris! (*Tura naudu pie pieres. Paulīna un Cinte ienāk.*) Vai – vai kungi jau projām?... Un mēs te stāvam!... (*Ātri prom pa āras durvīm.*)

M ī l e (*paklusām, igni*). Lai brauc ratā! (*Iziet saimes istabā.*)

ČETRPADSMITAIS SKATS

Paulīna. Cinte.

Cinte aizbultē āras durvis, durvis uz saimes un savu istabu.

Paulīna savelk loga portjeras ciešāk kopā un nopūš sveces vienā lukturī.

C i n t e (*atsēzdamies*). Tā! Durvis cieti! Ā! Ā! Tak nu reiz atkal vieni! Vai zini, šitas Ringolts... Viņš beidzamā laikā bija par daudz lipīgs. Ne acumirkļa viņš man priekš tevis neļāva nozagt.

P a u l ī n a. Man arī tev nekā nebija ko teikt.

C i n t e. Bet man!

P a u l ī n a. Kas tad?

C i n t e. Ka tu vairāk par savu svaini sāki interesēties, nekā vajadzīgs.

P a u l ī n a. Par šādu cilvēku nekad diezgan nevar interesēties.

C i n t e. O, ir tak pie visa savs mērs... Atminos, ka kāda kundze to reiz nebija ieturējuse un ka tad kādam Augustam Cintem viņai ar labiem padomiem bij jāizpalīdz.

P a u l ī n a. Tu esi garlaicīgs!

C i n t e. Zināms – priekš dāmas, kurai tik bieži patīk pārmaiņa.

P a u l ī n a. Es esmu, kāda es esmu! Ar labu nakt'! (*Iet.*)

C i n t e. Līna! Piedod! Esmu greizsirdīgs! Nāc aizmirsti manus pārmetumus. (*Ved viņu atpakaļ.*)

P a u l ī n a. Ak – esmu piekususe. (*Nolaižas krēslā. Skatās visapkārt.*) Kādu tukšumu un aukstumu vienaldzīgākā atvadišanās istabā atstāj. Es to vienmēr nepatīkami sajūtu, bet šoreiz man gluži drebuļi pārskrien pār miesu... Un cik neglīts tu man šovakar izliecies!...

C i n t e. Ak, esi tak drusku omulīga! Nesāc nu prātot! Esmu šī acumirkļa tā gaidījis! Dzersim uz manu izveseļošanos. (*Iet pie bufetes, atnes karafi, noliek to uz galda un ielej.*) Un lai vienmēr veseli paliekam.

P a u l ī n a. Kas tur?

C i n t e. Kas? (*Abi klausās.*)

P a u l ī n a. Man likās, tur pie loga... ieskanējās...

C i n t e (*klausās. Apmierināts*). Karafe un glāze... (*Nosēstas.*) Bet vai tu man papriekšu nedosi kādu labu cigāru? Glāze viņa otrtik gārda, kad... kad... ej atnes.

Paulīna nekustas.

C i n t e. Vai nav atstājis?

P a u l ī n a. Domāju, ir gan.

C i n t e (*nepacietīgi*). Nu tad ej tak!

Paulīna skatās Cintē.

C i n t e (*smiedamies*). Piedod! Slimība mani pataisījuse nervozu. Lūdzu, atnes kādu. Jā? Esi tik laipna.

P a u l ī n a. Paskatišos. (*Iziet.*)

Cinte šūpojas, krēslu atgāzdams atpakaļ. Ļauj rokām nolaidīgi gar sāniem karāties un trallina klusām.

P a u l ī n a (*ienāk ar cigāriem un spičkām*). Še būs.

C i n t e. Paldies, paldies. Esi nu vēl tik mīļa un aizdedzini... (*Iesprauž cigāru zobos, Paulīna uzraun spičku un tura to pie cigāra.*) Tā, tā! Mersī! (*Paulīna nosēstas.*) Un nu būsim omulīgi. (*Sniedz glāzi galdam pāri pie viņas lūpām.*) Nodzer tu pusi.

P a u l ī n a (*dzerdama*). Cik savādi – nupat es viņam šitā glāzi turēju pie lūpām.

C i n t e. Ak, liec jel viņu tagad mierā! Būsim tak omulīgi! (*Uzlec stāvu, tuvojas Paulīnai, satver viņas galvu, atliec to atpakaļ un grib viņas pieri skūpstīt.*)

M a t ī s s (*aiz loga*). Par velti... ā... laid! (*Dzird rūtis plīstam, portjera atšķiras, Matīss un Ringolts vaļējā logā top redzami.*)

PIECPADSMITAIS SKATS

Cinte. Paulīna. Matīss. Ringolts.

P a u l ī n a (*iekliegdamās*). Ā – August, glāb mani!

M a t ī s s. Par vēlu! (*Šaun.*)

Paulīna un Cinte kliedz. Paulīna nodzēš sveces. Tumsa. Matīss šaun vēlreiz uz reizi un kāpj pa logu istabā. Paulīna iebēg kaktā un noslēpjas. Cinte aizbēg savā istabā. Ringolts arī iekāpj pa logu un uzrauj spičkas, kuras tūliņ nodziest.

J ā n i s (*aiz durvīm*). Kas tur? Ē! Laižat iekšā! Ē! Ē! (*Dauza tās.*)
M a t ī s s (*šņākdams*). Kur viņa ir? Kur viņa ir? Kur viņa ir?
J ā n i s. Atbultējiet! Ē! Laižat iekšā! (*Uzlauž durvis.*)

SEŠPADSMITAIS SKATS

Paulīna. Matīss. Ringolts. Jānis. Mīle. Ede.

(*Gandrīz reizē.*) J ā n i s (*ar cirvi rokā*). Dievs Tēvs!
E d e (*nes mazu lampu bez kupeļa*). Vai Die!
M ī l e. Kungi!

M a t ī s s (*Paulīnu ieraugot*). Ā! Odze! (*Gāžas tai virsū.*)

P a u l ī n a (*brēc atgaiņādamās*). Žēlastību! Žēlastību! Palīgā!
Žēlastību!

M a t ī s s. Tu mirsi – un ja tev simtu dzīvību! (*Velk viņu aiz matiem uz skatuves vidu.*)

P a u l ī n a. Glābiet!

M a t ī s s. Par velti!

P a u l ī n a. Apžēlojies!

M a t ī s s. Tev jāmirst! (*Mērķē uz viņas krūtīm.*)

R i n g o l t s (*izrauj Matīsam revolveri iz rokas*). Matīs! Matīs!

M a t ī s s. Ringolt! (*Ierauga Jānam cirvi rokā.*) Šurp cirvi! Jāni!
(*Palaiž Paulīnu vaļā, kura nokrīt un kā nedzīva paliek guļam.*) Cirvi!
(*Grib to satvert.*)

J ā n i s (*izvairīdamies*). Kungs, kungs... to ne...

M a t ī s s. Tu nezini viņas nozieguma!

J ā n i s. Likums viņu tiesās!

M a t ī s s. Likums soda un atmaksā, tikai asinis šķīsta! Viņas asinis! Cirvi! (*Cinās ar Jāni.*)

J ā n i s. Kungs... mīlais kungs... rimstiet... mierā... mierā... mīlais... mīlais... (*Iespiež Matīsu krēslā.*)

M a t ī s s (*ārprātīgu dusmu aizrautā balsī*). Ak tu... nekrietnais... vai tā tava pateicība... biju tev tik labs... tik labs... un tu man nepalīdzi... lūdzu, laid mani vaļā... lūdzu... citādi es noslāpšu... lūdzu, laid... lūdzu, lūdzu... es noslāpšu... (*Guļ kā ģibonī.*)

J ā n ī s (*ap Matīsu pūlēdamies*). Pēc daktera! Pēc daktera!
R i n g o l t s. Matīs! Matīs!

Pēc brīža Matīss atver acis un skatās stīvi apkārt.

Paulīna atjēgusēs paceļ rokas pret Matīsu.

M a t ī s s (*pilnīgi salauzts*). Vai tā sieva ar mani grib runāt? Ko viņa grib? Lai viņa cieš klusu!

P a u l ī n a. Matīs!

M a t ī s s. Ņemiet tak kādu spilveni un spiediet to viņai uz mutes. Viņas balss mani vēl nonāvēs. (*Grib piecelties.*) Nevaru... Es nevaru. (*Mēģina to no jauna.*) Kas tas ir? Kas tas ir? Ringolt, Jāni, palīdziet jel! Vediet mani projām... Viss te tik netīrs... tik netīrs... Projām... projām... (*Ringolts un Jānis palīdz viņam piecelties.*) Tā... paldies... ka tikai kaut kā nepaņemu līdz... Vediet, ka nepieduros... Labprāt atstātu arī savus svārkus še, bet ārā ir vēss... un kauns nav sega, kas silda...

Ede rāda uguni, Mile atbultē āras durvis. Ringolts un Jānis aizved Matīsu, kas iziedams durvis saļūmst.

Priekškaru nolaiž.

CETURTAIS CĒLIENS

Istaba kā trešā cēlienā, bet ļoti nabadzīgi ierikota. Šur tur atliekas no agrākām istabas lietām, polsterēts krēsls ar trim kājām, liels spogulis pie sienas ar saplēstu stiklu utt. Tapetes vietvietām atšķīrušās no sienas. Portjeras vietā pie vidus loga auklā vērts brūns kaliko aizkars, kurš logam tikai mazliet aizvilkts priekšā.

Vētraina nakts.

PIRMAIS SKATS

Zads. Mile.

Zads, sauss, vecs vīrs, snauž pie galda, uz kura deg maza lampiņa. Mile vērpj.

Z a d s (no spēja vēja grūdienu uzmozdamiēs). Skaties – biju ie-snaudies. Nez cik pulkstens jau ir?

M ī l e. Nupat nosita desmit. Kunga šovakar vairs nesagaidīsim mājā.

Zads smejas klusām.

M ī l e. Par ko tu smeji, Zad?

Z a d s. Par to, ka tu to Cinti lamā par kungu.

M ī l e. Ak, tas tā pa vecam ieradumam: kungs un madama. Bet nezinu jau arī, kad saimnieks un saimniece iesākās. Tas viss tā pamazām nogājis uz leju.

Z a d s. Pamazām? Nu, nu – muižele vien jau nu tās Rūjas ir, bet tomēr triju gadu laikā no tādas vietas dakļūt gandrīz da baltajam spieķam, tas, bēdelīt, ir braukts ar ātriem zirgiem. Tur, jāsak, galva reibst.

M ī l e. Varbūt skatoties. Kad pats brauci līdz, tad nereibst. Laikam aprod.

Z a d s. Tak tā. (Skatās apkārt.) Bet esiet gan jau gluži pakalnē. Jā, tas kāršu un tas pudeļu velns, tie ir traki kučari. Kas šitā agrāk bija par

istabu! Es kāzu vakarā tur pa tām durvīm (*rāda uz saimes istabu*) ieskatījos iekšā – nudien, bēdelīt, acis apžilba.

M ī l e. Bija jau gan lepnas dzīres.

Z a d s. Zeme būtu trīcējuse, ja viesi tik lepni būtu bijuši kā viss cits.

M ī l e. Diezgan glauni bij jau i viesi.

Z a d s. Salašņi, salašņi! Skrīvera palīgs, stancijas traktiera kroģers, muižas sulainis, trīs četras plickiņas un pāris kundziņu no Rīgas – hm, tiem nebūtu bijis kauns i manās kāzās dancot.

M ī l e. Bija jau smalkāki arī lūgti, bet tie nebija nākuši.

Z a d s. Zinu gan, tādēļ ka tas lērums vēl nebij apklusis. Bet, nudie, neizskatījās arī, atlaulāties un skaidri vai uz pēdām ar otru salaulāties.

M ī l e. Kad vairs nekā nebij ko slēpt! Un tad dzīru tā kā tā vajadzēja. Tiesa nospriež: ej, kur kājas galvu nes, un kungs tai atstāj visas Rūjas. Uz tiem priekiem balles taču vajadzēja. Tad jau labāk bija, kad visu izdarīja ar vienu reizi.

Z a d s. Jā, bija jau gan viņiem prieki un citiem brīnums, sak, kāds jods to veco kungu didīja viņai atstāt tādu pārtikšanu?

M ī l e. Kas zin – viņa prātu varbūt vēl būs locījuse vecā patikšana. Tās no sirds tā nevar vis izraut kā usni, kas nevietā iesauguse.

Z a d s. Ak, tad viņš viņai varēja piešķirt kādu mazu daļiņu, bet ne tik daudz, bēdelīt!

M ī l e. Bet ja viņš no Rūjām nekā vairs negribēja dzirdēt! Ja viņa brāļam bija mantas ar kalnu! Ja viņš sevi arī zināja vainīgu!

Z a d s. Viņš – sevi arī?

M ī l e. Kas tik vecam tik jaunu lika precēt!

Z a d s. Pa, pa pa! Blēņas! Kas šai lika apsolt, ko nevarēja turēt!... Nē, nē, tas ar tām Rūjām tikpat liela aplamība no viņa puses kā no viņas sapīties ar tādu... tādu... ar to Cinti.

M ī l e. Kad tu zinātu, cik labs un mīļš viņš pēc tā šķaida pret viņu bija palicis, tad tu tā vis nerunātu. Pavisam – pavisam cits cilvēks. I no izskata. Tu jau pats redzēji.

Z a d s. Kāzu vakarā šos ļipainos svārkos izskatījās gan kā bilde. Bet viņai nevajadzēja aizmirst, ka suns spalvu met, tikuma nemet. Es gan to iedomāju, visā tai spožumā skatīdamies. Sak, žēl, žēl, tas nepastāvēs ilgi...

M ī l e. Ak tad tādēļ tu toreiz tik skaudīgi raudāji?

Z a d s. Vai nu tādēļ, bēdelīt! Mani jau, lūk, reizēm tas pats rudzītis izraudina. Kā tiek drusku vairāk, tā jāsāk raudāt... Tāda ērmota sirds... Ko tu tur skaties?

M ī l e (*pie loga*). Tāpat. Laiks nemetas nemaz labāks.

Z a d s. Jā. Es jau sacīju, ka tāds būs. Līcos vakar zvirbuļi ža-
garu blāķī čiepstēja un plēsās un suns rēja mēnesi. Tas ir uz nelabu
laiku.

M ī l e. Ko tu Līcos darīji?

Z a d s. Bij tur viens zirgs saslimis ar vīvelēm. Apturēju tās,
apriebu vienai sievai galvu un pataisīju diviem bērniem ūdeni.

M ī l e. Tā riebšana un ūdens taisīšana tev laikam ienes labu
naudu?

Z a d s. Varu pārtikt, i vēl kaut ko atlicināt. Bet man arī ir roka,
bēdelīt!

M ī l e. Redzēsim, vai tā pie mūsu Līniņas arī būs laimīga.

Z a d s. Par ko ne, par ko ne! Būs i šite. Vai tad nu te citādi
riebšu. Klausies, cik mierīgi bērns jau guļ. Redzēsi, ka pati vīram
vēl teiks paldies, ka tas daktera vietā mani šurp atsūtījis.

M ī l e (*nopūzdamās*). Varbūt. (*Vērpj. Vētra.*)

Z a d s (*pēc brīža*). Miegš nāk! Būs vēlreiz jāapriebj un tad jāliekas
uz auss. (*Žāvājas.*)

M ī l e. Madāma sacīja, lai netraucējot, šī gan iznākšot, ja
vajadzēšot.

Z a d s. Labi, labi... Saki, Mīl, – vai es tev arī kā nevarētu
palīdzēt?

M ī l e. Man? Kā tad man trūkst?

Z a d s. Neprecētām meitām vienumēr kā trūkst. (*Noslēpumaini,
viņai pievirzīdamies tuvāk.*) Es protu ieēdināt, bēdelīt!

M ī l e (*īgni*). Ej tu! Es tādiem niekiem neticu.

Z a d s. Nu, nu, neskaisties nu tūliņ! Izrunāties jau brīv. Vai nu par
to kas...

Paulina ienāk no labās puses.

OTRAIS SKATS

Zads. Mile. Paulina.

P a u l ī n a (*bāla un nonikuse. Vecā, izdēdējušā un salāpitā kleitā
ģērbusēs*). Sāk atkal iet sliktāk.

Z a d s. Tad es vēlreiz – –

P a u l ī n a (*viņu atturēdama, lūdzošā balsī*). Pietiks ar to vienu
reizi. Bērns trūksies, viņam acis tagad vaļā.

Z a d s. Nebīstaties. Būs labi. Redzēsiet! (*Jet.*)

P a u l ī n a (*rezignēti*). Manis dēļ.

Zads prom.

TREŠAIS SKATS

Mile. Paulina.

P a u l ī n a. Vai ne, Mīle? Kaitēt viņa riebšana tak arī nekaitēs?

M ī l e. Zināms, ka nekaitēs... Ak, ak, vai tas ir tēvs, vai tas ir cilvēks! Brauc savam vienīgam bērnam pēc ārsta un atsūta šo veci!

P a u l ī n a. Un, kamēr bērns viņa rokās izlaiž garu, tamēr tēvs notērē beidzamās kapeikas, kuras vēl biju aiztaupījuse. Nu nebūs i miroņa autu un zārciņu ko nopirkt... (*Zobus sakoduse.*) Mīl, Mīl, man jātop āprātīgai.

M ī l e. Vēl jau Līniņa var izveseļoties.

P a u l ī n a. Man vairs nav cerības.

M ī l e (*vilcinādamās*). Madam, es jums ko teikšu. Bet neņemiet par ļaunu vien.

P a u l ī n a. Par ļaunu!... Saki vien droši.

M ī l e. Kad Zads ienāca ar ziņu, ka kungs krogā un daktera Liepas nebūs, es aizskrēju uz mūsu pašu un lūdzu, lai ir tik labs un atbrauc.

P a u l ī n a. Mīl, ko tu esi izdarījuse! Viņš tak mūs nemaz vairs nepazīst.

M ī l e. Es jau arī nelūdzu, lai viņš nāk ciemoties. Lūdzu palīdzības nelaimē. To tak var sniegt pat ienaidniekiem, un jūs tikai vairs nesaejaties.

P a u l ī n a. Tev tomēr nevajadzēja... nē, nē, paldies par taviem soļiem, tas bij labi. Tas notika Līniņas dēļ... Bet vai viņš teicās nākt?

M ī l e. Viņa nebija mājā. Almas freilene sacīja, šī lūgšot, lai viņš nākot.

P a u l ī n a. Tad viņš nāks. (*Pie āras durvīm klauvē.*) Ā – ej paskaties! (*Mīle izsteidzas ārā.*) Kāda es izskatos! Kāda es izskatos! (*Kārto un gludina savu kleitu un sasprauž ar kniepadatu kādā vietā krunku, caur to raibu ielāpu apslēpdama. Mīle ienāk atpakaļ.*)

M ī l e (*papīrā ietītu pudeli rokā*). No daktera freilenes pudele vīna, un daktera arvien vēl neesot mājā. Bet lai gaidot.

P a u l ī n a. Vīns? Priekš kā? Nes atpaka! Nes atpaka! (*Mile taisās iet.*) Nē, nē, nē, paliec! Viņa to atsūtījuse Līniņai. Līniņai! (*Nošļūk krēslā, saņem galvu rokās. Klusām.*) Ā!

M ī l e. Jums jau nu arī kāda glāzīte derētu. Neesiet šodien vēl nekā baudījuse. Ielejiet – –

P a u l ī n a. Papriekšu man mēle mutē sakaltīs, pirms vienu pilīti dzeršu no ubaga dā – – pirms vienu pilīti Līniņai atraušu... Vai tu nedzirdēji?... Vai nesāk atkal kunkstēt? (*Iziet pa labai. Vētra.*)

M ī l e (*noliek pudeli un pieiet pie loga*). Kaut jau nu brauktu! (*Skatās ārā.*) Nekā. Kas par tumsu! Viss it kā melnum melnā lakatā ietīts. (*Iekliedzas sabijusēs un atkāpjas ātri no loga. Paulīna ienāk.*)

P a u l ī n a. Kas tur?

M ī l e. Vai Dieviņ!

P a u l ī n a. Kas tur bija?

M ī l e. Man tā likās... man tā bij... man šalkas pārskrien pār kauliem... man tā likās, kā kad logam liela, pelēka sieva aizgāja garām.

P a u l ī n a (*dobji, sevi*). Nāve... (*Nosēstas. Pauze.*) Ko lai daru, ja man tas bērns mirst?

M ī l e. Vai iet atkal sliktāk?

P a u l ī n a. Nē, ir tā kā drusku aprimuse.

M ī l e. Nu, tad lai tas Zads pie viņas paliek, kamēr dakteris atbrauc. Atpūšaties pa tam drusciņ. Snaudiet drusciņ. Es tikām arī ieiešu pie Līniņas. (*Grib iet.*)

P a u l ī n a. Paliec. Paliksim abas kopā. Vērp. Paliksim kopā.

M ī l e. Vērpšu, vērpšu, bet snaudiet pa tam. Jūs jau miega nemaz vairs nepazīstiet. (*Nosēstas un vērpj. Skatās tad, vai Paulīna aizmiguše, un aptura ratiņu. Pilnīgs klusums.*)

P a u l ī n a (*stīvi projām lūkodomās, klusām*). Pelēkā sieva... (*Vājš vēja grūdiens. Klusums.*) Pelēkā sieva.

M ī l e. Ak, es domāju, jūs snaudiet!... (*Miļi.*) Lūdzu, snaudiet jel!

P a u l ī n a. Šis bērns mani vēl saistīja ar dzīvi. Viņa mirs, un es to nepārcietīšu. Es to sajūtu.

M ī l e. Ak, ak, ak – kas tā par runāšanu, kas tā par runāšanu!

Zads uznāk.

CETURTAIS SKATS

Paulina. Mile. Zads. Cinte.

Z a d s. Aizmiga... Vēl trešo reizi, un būs diezgan. Es saku, mana roka atsver trīs dakterus.

C i n t e (*ienāk no āras. Sadzēries*). Labvakar visapkārt.

Z a d s. Labvakar, labvakar!

C i n t e. Vai es arī neesmu mājā?... Mājā, ar visu nelabo laiku!

Z a d s. Kā tad, kā tad, mājā ar visu nelabo laiku.

C i n t e. Nu, kā skrien, daktera lielskungs? (*Smejas.*)

Z a d s. Labi, labi. Vai tad nu citādi kā labi!

C i n t e. Par tiesu? Ekur vīrs! (*Sit viņam uz pleca.*) Mana sieva tevis gan negribēja saņemt preti?

Z a d s. Ko nu, bēdelīt, ko nu! Viņa nesacīja nekā.

C i n t e. Nekā? He? Ko? Nekā? Ta tad brīnums, ka viņai kaut kas pa prātam, ko es izdaru. Līna, vai viņš nemelo?

P a u l ī n a *cieš klusu.*

C i n t e (*uz Zadu*). Es viņai reizēm atļauju lepoties ar mēmumu. Nevainīgs prieks. To viņai varu atļaut. Vai ne? (*Smejas.*) Bet iesim paskatīsimies, ko tava slimniece dara.

P a u l ī n a (*aizstājas durvīm priekšā*). Neej!

C i n t e. Neej? Skaties!... Par ko neej?

P a u l ī n a. Tu nederi pie slimnieka gultas tāds, kāds tu esi.

C i n t e. Kāds tad es esmu?

P a u l ī n a. To tu pats zini.

C i n t e. Tu domā, ka vairs nesamanos! Ka prātu glāzītes dibenā esmu atstājis! Nieki! Stāvu vēl stingri uz kājām. Laid!

P a u l ī n a. Nē.

C i n t e. Nu, nu! Neesi tik liela! (*Draudoši.*) Klausies, Līna, atkāpies no durvīm!

P a u l ī n a. Ej projām!

C i n t e. Vai tu nedzirdi? (*Paulina nekustas.*) Vai esi kurla? Vai aizmiguse? Paga, es tevi pakutināšu. (*Kniebj viņai rokā.*)

P a u l ī n a. Knieb, cik tev patīk.

C i n t e. Kad tu atļauj... (*Kniebj otrā rokā.*) Atkāpies, atkāpies! Laid garām!

P a u l ī n a (*klusā, nāvīgā naidā*). Nē, un ja tu mani še nožņaugtu.

C i n t e. To varu palūkot.

Z a d s (*starpā kuldamiēs*). Mīļo saimniek... (*Ved Cinti no durvīm nost.*)

C i n t e. Klusu, klusu, kaimiņ... (*Ierauga vīna pudeli.*) Kas tā tur par pudeli? Kur tā cēlusēs? Zad, padod...

P a u l ī n a. Lai stāv! Tas ir vīns priekš Līniņas.

C i n t e. Priekš Līniņas? Bērnām vīnu? Vēl iemācīsies dzert. Zad, pasniedz to pudeli.

Z a d s. Lai nu labāk paliek!

C i n t e. Dod, kad es saku!

Z a d s. Lai nu, saimniek, lai nu...

C i n t e. Nu tad ej, tur manā mēteļa ķešā... liku sev ieliet ceļa kājai... ej... palūko... (*Zads iet.*) Ir?...

Z a d s. Jā.

C i n t e. Nes šur. (*Paņem pudeli, to atkorķēdams.*) Še nosmeķējies.

Zads kasa pakausi un skatās Paulinā.

C i n t e. Ak, ko nu glūni uz to pusi! Dzer!

Z a d s. Kad jūs pavēliet! Pavēlei jāklausa. (*Dzer. Ārā baltis.*)

M ī l e. Dakteris.

Z a d s (*satrūcies*). Dakteris? Kāds dakteris?

M ī l e. Mūsu pašu... Bruknērs.

Z a d s. Tētīt žēlīgais... tad jau man, bēdelīt... nāciet, saimniek, nāciet... (*Grib viņu aizvest.*)

C i n t e. Ko? Ko? Kādēļ bēgt?

Z a d s. Tādi tak tādām nedrīkstam rādīties! Nāciet jel! Jūs viņa acīs nebūsiēt gluži skaidri --

C i n t e. Un tu arī ne? Ko? (*Smejas.*) Tu arī ne?

Z a d s (*Cinti aizvezdams*). Varbūt! Varbūt! (*Prom pa pirmajām durvīm pa kreisai.*)

PIEKTAIS SKATS

Paulina. Mile. Dakteris.

P a u l ī n a. Ej tak viņam pretī.

Mile iet, dakteris ienāk.

D a k t e r i s. Labvakar.

Paulīna. | Labvakar.
Mīle.

Mīle grib viņam palīdzēt novilkt mēteli.

Dakteris. Paldies, paldies, es pats... (*Dod viņai mazu kaseti.*)
Nolieciet to uz galdu. (*Novelk mēteli, Mīle uzliek kaseti uz galdu.*)
Būtu jau agrāk še, bet biju tāļu izbraucis.

Paulīna (*pieklājīgā tālumā turēdamās*). Pateicos no visas sirds
par jūsu lielo laipnību, daktera kungs!

Dakteris (*paloka galvu*). Kur jūsu bērniņš guļ?

Paulīna. Lūdzu. (*Attaisa durvis un atkāpjas tad labu gabalu
nost.*) Lūdzu. (*Dakteris iziet, Paulina un Mīle seko viņam. Cinte glūn
pa durvju šķirbu.*)

SESTAIS SKATS

Cinte. Zads.

Cinte (*pakar papriekšu galvu un ienāk tad pavisam istabā*).
Ahā – aptieķi arī paņēmis līdz. (*Taisās kaseti satvert.*)

Zads (*durvis brīdinādam, klusām*). Lai stāv! Lai stāv! (*Krata
pirkstu.*)

Cinte (*krata pretim*). Cst! Cst! Es jau tikai tāpat vien... man
jau tādu zāļu nevajaga... Ā... (*Pudeli ieraudzīdams.*) Re, tā cita lieta,
tādas drapas labprāt... (*Iztin pudeli un nomet papīru zemē.*) Bērnām
vīnu! Kas mums vīnu deva, kad mēs bērni bijām? Un mēs tak arī reiz
bijām, Zads? Vai ne, Zads? Mēs reiz nebijām bērni un dzērām vīnu...

Zads. Lieciet atpakaļ! Vai, vai, vai, gaspaža bārsies! Mums jau
vēl pašiem, bēdelīt... lūk, še... (*Rāda šņabja pudeli.*)

Cinte (*stumj Zadu uz durvīm*). Kuš, kuš, bēdelīt! (*Dakteris un
Paulina ienāk.*) Kuš, kuš... (*Noslēpj vīna pudeli, izbīda ātri Zadu
laukā un seko viņam.*)

SEPTĪTAIS SKATS

Dakteris. Paulina. Tad Mīle.

Dakteris. Jā – jūsu meitiņa ir ļoti vāja. Es viņai sataisišu zāles,

ko ieņemt. Bet gādājiet par labu un viegli sagremojamu barību. Bērns man liekas ... liekas... nekārtīgi ēdināts. Bet par visām lietām mazajai vajaga miera, pilnīga miera. Mazākais troksnis –

Cinte un Zads trallina pilnā kaklā un smejas neglīti. Dakteris skatās uz durvīm. Pauze.

P a u l ī n a (*it kā slāpdama, sevī*). Ā, ā...

D a k t e r i s (*izvelk atslēgu iz ķešas un atslēdz kaseti. Pēc tam, kad viņš uzmanīgi iz vairāk pudelītēm kādā tukšā pilinājis*). Še būs. Ik pa trim stundām četrus pilienus ar tējkaroti ūdens. Vēlāk būtu labi, ja jūs mazajai kādas reizes dienā iedotu pa vīna malkam. Bet tikai ļoti labu vīnu. Atsūtīšu jums kādas pudeles.

P a u l ī n a. Almas jaunkundze jau bijuse tik laipna, daktera kungs. Manu padevīgāko paldies. Te pudele ir... (*Ierauga papīru.*) Mans Dievs!

D a k t e r i s. Kas ir?

M ī l e (*durvīs, ātri*). Daktera kungs, lūdzu, lūdzu! (*Prom.*)

D a k t e r i s. Jā, jā. (*Iziet ātri.*)

ASTOTAIS SKATS

Paulina.

P a u l ī n a. Tas necilvēks! Bērns uz nāves cisām, un viņš to vēl apzog! Ā, kā manī viss tvīkst un kaist aiz naida pret tevi! Zvērs, kaut tev varētu atdarīt!... (*Pieiet pie kasetes un meklē pa to.*) Kad še būtu... kad še būtu... kad še būtu... (*Cinte trokšņo.*) Ā, še ir, še ir, kas tevi apklusinās, še ir dzēriens, no kura tu... (*Sagrābj mazu pudelīti un noslēpj to. Dakteris ienāk.*)

DEVĪTAIS SKATS

Paulina. Dakteris.

D a k t e r i s. Man vēlreiz jālūdz: sargājiet maziņo no trokšņa, citādi... es negalvoju... (*Aiztaisa kaseti un sāk ģērbties.*) Rītā agri atkal atbraukšu.

P a u l ī n a. Daktera kungs, jūs esiet pārāk laipni! (*Sniedz viņam, sevī aizmirsdama, roku.*)

D a k t e r i s (*neliekas to pamanot, kaseti paņemdams*). Tas bija mans pienākums – mans pienākums. (*Paklanās, iet.*)

P a u l ī n a (*ļoti pazemīgi*). Ardievu! Pateicos vēlreiz, daktera kungs!

Dakteris iziet.

P a u l ī n a (*piekļaujas pie durvju stenderes, rokas paceldama*). O! O! O!

Cinte izbāž galvu pa durvīm.

DESMITAIS SKATS

Cinte. Paulina. Tad Mile.

C i n t e. Projām? (*Ienāk. Bārdamies.*) Kas viņu šur atsaucis? Tu laikam esi bijuse žēloties?

P a u l ī n a. Nerunā tik dikti. Troksnis Līniņai esot kaitīgs.

C i n t e (*dikti*). Troksnis? Kad es runāju? Vai mana mute dzirnavas?

P a u l ī n a. Nerunā jel tik dikti! Apžēlojies par savu bērnu!

C i n t e. Nu i runāt vairs nedrīkstēšu! Savā mājā? Es!

P a u l ī n a. Ciet jel klusu! (*Grib viņam aizturēt muti.*)

C i n t e (*dusmās kliegdams*). Ko?! Man aizturēt muti? (*Noliek vīna pudeli uz galda.*) Paga, cālīt, nu es tev... nē, nu es uzdziedāšu! Ho, hollo, hollo, ho! (*Tuvojas durvīm priekšā pa kreisai.*) Zad! Nāc, uzdziedāsim! Nāc palīdzi man dziedāt!... Nu, kur tu paliec? (*Skatās pa durvīm. Zadu dzird kaut ko ņurdam.*) Ko? Ko? Apmiegojies? Vai tad pudelē bija miega zāles?

Paulina paķer pa tam vīna pudeli, pakuļā to, pārliccinādamās, vai viņā vēl kas iekšā, un iepilina tajā no zagtās pudelītes.

M ī l e (*durvīs*). Lūdzu, ātri!

Paulina noliek pudeli atkal uz galda un izsteidzas otrā istabā.

C i n t e (*ar Zadu runādams*). Negribi? Nu, guli arī! (*Atstāj durvis, nosēstas pie galda un satver pudeli. Dziedādams.*) Apkārt kalnu

gāju... Nē, papriekšu jāiedzer. (*Dzer.*) Rūgts... (*Skatās pudelē.*) Kas tas?... (*Dzer.*)

Paulina iekliek iekšā.

C i n t e. Kas tas? Kas tas?

P a u l ī n a (*ieskrien, Mile pakaļ*). Beigta, beigta, beigta!... Mana meitiņa... mana maziņa... pagalam, pagalam!...

M ī l e. Miļā kundze, miļā kundze...

P a u l ī n a. Pagalam, pagalam... mana Līniņa... mana meitiņa... mana Līniņa... Ak tu slepkava!

C i n t e. Slepkava... es... slepkava?... Paga, es tev... rādīšu... slepkavu... Ā! Kas tas?... Mile, man top nelabi... Mile, man nav... labi... Mile... (*Ieskatās Paulīnā, iekliek, piepeši visu saprazdams.*) Ā!

M ī l e (*viņam tuvodamās*). Dievs tētīt!... Kungs, kungs, kas jums ir?

C i n t e. Man... Mile, skrien... lai dakteris atpakaļ... atpakaļ... ātri... palīgā... dakteri... Ā... ā... (*Mirst. Pudele noveļas zemē.*)

M ī l e (*uz Paulīnu*). Skatāties, skatāties... Viņš jau laikam... Vai Dieviņ, vai Dieviņ, vai Dieviņ... Kungs, kungs!... (*Nopūlējas ap viņu.*)

P a u l ī n a (*kas pa tam pielikuse pudelīti pie lūpām un to iztukšojuse*). Laid viņu! Viņš ir beigts. Es viņu noģiftēju...

M ī l e (*ieklieddamās*). Palīgā! Palīgā! Glābjiet!

P a u l ī n a. Par vēlu. Par vēlu priekš viņa, par vēlu priekš manis. Pelēkā sieva mani gaida pie Līniņas gultas. (*Iet uz durvīm pa labi. Saļumdama.*) Ā... nē... šepat... šepat... Mile... (*Mile piesteidzas klāt.*) Saki, lai mani rok... pie... mana... bērna... (*Mirst.*)

Priekškaru nolaiž.

PIEKTAIS CĒLIENS

*Vasaras māja pie jūras liča ar skatu uz kalnāju. Platās trepes, tāpat kā pilāri,
apauguši ar vīna vītēm. Visa glezna atspoguļo spilgtu mieru.*

PIRMAIS SKATS

Matiss. Tad Anna.

*M a t ī s s (ar gluži baltiem matiem un baltu bārzdu nāk lasī-
dams pa ēnainu gatvi uz priekšu).*

Tik pacieties! Iz jūras saule lien
Un, tāļu ejot otrā debess malā,
Kad diena beidzas, atkal jūrā brien...
Tik pacieties! Pār tavu galvu ies
Aizvienu saule, mēness, zvaigznes, liec
Tik vērā to: tev jābūt paciesties.

Maza pauze.

Kas tas par nerimstošu zēnu? Gaisā
Tam kuplās matu sprogas plivinājas,
Viņš droši pirmos dzīves mezglus raisa.
Es tevi pazīstu, kaut acis vājas
No vecuma un asarām man tapa.
Es skatos, un man asins dzīslās stājas.
Tu esi es, kas censties neapsapa,
Kad jaunībā vēl cerīb's rozēs plauka,
Tu pats es esmu, tēls uz tava kapa...
Kas tā? Cik skaidri gara acis redz!
Ak, sieviņ, rimsties savās gaudās klusi!
Tu, pelnos rokot, dzirkstis vaļā sedz.
Tik laipni neskaties uz manu pusi!

Trūkst balss, trūkst acu gaismas; bāli trūdi...

Sen nāve visu, visu aprijuse. (*Nosēstas, apklāj ar roku ģimi. Lasa tālāk.*)

Man auka sirdī norimuse. Še,
Kur es tik ilgi cīnījos un cietu,
Lai arī beidzu dvašot vienatnē.
Ļauj, kungs, ka manu kluso mājas vietu,
Līdz kamēr es pie miera galvu lieku,
Nedz kuģis, nedz ar cilvēks neuzietu.
Lai es iz pasaulis mierīgs ārā tieku
Še tāļu, tāļu dzimtenei; jo kas
Gan liķim, liķus sveicot, nestu prieku?
Es esmu Dieva rīksti pārcietis –
Un svešs lai dzimtenē vēl kāju speru!
Caur vērmelēm jau rūgtums nezūd vis.
Es mirstot tik uz žēlastību ceru,
Kas man no tavas rokas dota kļūs;
Un, kaut šīs acis cieti veru,
Tavs zvaigžņu krusts man kapa vaktņieks būs.

A n n a (*kas jau agrāk bija parādījusēs un klausījusēs, stāv vēl britiņu nekustēdamās un pavirzās tad tā, ka Matīss viņu pamana*).
Tētiņ!

M a t ī s s (*līdz cēliena beigām ar noskaidrotu rāmumu*). Jā, mans bērns.

A n n a. Kā šī nelaimīgā grāmata tev krituse rokās?

M a t ī s s. Atradu to gatvas galā uz sola. Bet kādēļ nelaimīga?

A n n a (*viņam milinoši roku uzlikdama uz pieres*). Tādēļ, ka, viņā lasot, atkal uz tavas pieres parādījušies mākoņi, kādi tur jau ilgi vairs nebija redzami.

M a t ī s s. Ja tur mākoņi bija, tad tava roka viņus jau atkal izklīdinājuse... Bet vai ne – vai nav tā, it kā dzejnieks šos pantos *m a n u* likteni un *m a n a s* jūtas būtu atspoguļojis?

A n n a. Bet ne tavas vēlēšanās. Esmu tur uz kāpām dažu labu reizi kādu zināmu kungu pamanījuse, kā tas ar tālskatāmo jūrā lūkojās. Man šķiet, viņš vēlējās ieraudzīt kādu kuģi, kas šai klusajai mājas vietai tuvojas, un uz kuģa arī kādu cilvēku...

M a t ī s s. Atminēji! Bet kuģis un cilvēks paliek neredzami. Pirmējam tas vēl piedodams, pēdējam ne.

A n n a. Tētiņ, neesi tik bārgs, šis cilvēks tavš brālis.

M a t ī s s. Taisni tādēļ tas jo mazāk pelna žēlastību. Nu jau trīs

gadi mūs atstāt bez kaut kādām ziņām! Atved mūs kā mazus bērnus uz šo jauko vidu un nozūd!

A n n a. Nozūd, lai meklētu.

M a t ī s s. Jozefs nav kā pazudušais grasis, kuram ar sveci rokā jāliecas pakaļ. Es sacīju, uzaicinājumi avīzēs mūs drīzāk vedīs pie mērķa.

A n n a. Vai tad tev Ringolts neatbildēja, ka viņš, vēl Rūjās būdams, šo līdzekli slepeni jau veltīgi izmēģinājis? Atlika taču vienīgais ceļš, ja viņu gribēja atrast, Jozefam doties pakaļ.

M a t ī s s. Nezināmā svešumā.

A n n a (*smaidīdama*). Tev Ringolta nopelni šodien izliekas pārāk lieli, kad viņus tā lūko mazināt. Jozefs jau bija atstājis pēdas. Ka tās diemžēl drīzumā izzudušas, no tā liecina Ringolta ilgā prombūšana.

M a t ī s s. Un es lai viņam neņem par ļaunu, ka tagad nezinu, vai kartē lai skatos uz Balto, Melno, Sarkano vai Dzeltenu jūru, par viņu iedomājot!

A n n a. Ak, viņa varbūt šos raibajos ūdeņos nemaz nav. Ja viņš, par piemēru, pie kādas mežoņu salas uzskrējis uz sēkļa...

M a t ī s s. Un mežoņi viņu apēduši?... Tad viņa pienākums būtu bijis vismazāk mums telegrafēt, lai tā vairs par velti negaidām.

A n n a. Tētiņ, tētiņ, tu runā tādā kārtā, ka man ceļas aizdomas, tu man kaut ko slēpi.

M a t ī s s. Un kad tavas aizdomas būtu dibinātas?...

A n n a (*iesaukdamās*). Ej jel! Ej jel! Ak, stāsti, stāsti, stāsti!

M a t ī s s. Ej paņem tālskatāmo un raugies pret vakariem – vairāk es nesaku.

A n n a (*gavilēdama*). Viņi klāt! Viņi klāt! (*Prom namā.*)

M a t ī s s (*viņai nosaukdams pakaļ*). Nē jel, nē! Ringolts, ne viņi! Tikai Ringolts ar savu kuģi!

Jānis uznāk.

OTRAIS SKATS

Matīss. Jānis.

J ā n i s (*livrejā, uzliek avīzes un vēstules uz dārza galda*). Šā rīta pasts.

M a t ī s s. Labi, mīļais... (*Nosēstas, atplēš dažas vēstules un*

ieskatās tajās pavirši. Jānis stāv brīdi un iekustas tad, it kā gribētu runāt.) Vai tev kas sakāms arī?

J ā n i s. Lūdzu, kungs, cik ilgi mēs vēl še paliksim?

M a t ī s s. Kā tā? Vai tad tev jau apnicis pašam ar savu roku apel-sīnus šķīt un mandeļu koku paēnā dienvīdu gulēt?

J ā n i s. Gluži tā nu nav vis. Bet gribētu tomēr atpakaļ uz dzimteni.

M a t ī s s (*smaidīdams*). Tad tu jau proti pa itāliski? Atminies, mana meita tev vienumēr sacījuse, ka šīs zemes agrāk neatstāsim, pirms nepratīsi viņas valodas.

J ā n i s (*puskaunīgi*). Ede mani sapratīs i pa latviski.

M a t ī s s. Ā, es domāju, tas bij kāds draugs, kam tu tik bieži uz dzimteni rakstīji?

J ā n i s. Jūs paši man esiet sacījuši, viss pārvēršoties. Lūdzu, nebrīnāties tādēļ – –

M a t ī s s. Ka šis draugs ar laiku pārvērties par draudzeni. Es nebrīnos. Tas mēdz notikt. Un nu tev pēdīgi iekārojies ar šo draudzeni slēgt draudzību uz visu mūžu?

J ā n i s. Kur tik daudz miršu kā še, tur no tādām domām galā nevar atkauties.

M a t ī s s. Pareizi. Šīs domas tev arī uznākušas īstā laikā, jo Anna un es – mēs arī atgriezīsimies atpakaļ uz tēviju. Gaidām tik vēl kādus ceļa biedrus.

J ā n i s (*priecīgi*). Par tiesu?

M a t ī s s. Mans brālis mani uz šo jauko vīdu atvedis kā uz dziedināšanas vietu. Esmu tagad vesels un gribētu atkal strādāt. Bet apkārtne man to neļauj. (*Tālumā skatīdamies, vairāk kā uz sevi runādams.*) Viss man te izliekas tik svētdienišķs, viss aicināt aicina uz mierīgu apskatu un atpūtu. Man tā vien ir, it kā baznīcas zvani nupat būtu stājušies skanēt un saukt uz dievkalpošanu. Te var atspīrgt satriektas sirdis, te varbūt mākslinieka jūtas var pacelties vistīrākos augstumos, bet pie mūsu pelēkām darbdienu debesīm pieradušam darba rūķam no šejienes jābēg, ja tas negrib tapt par dienaszagli.

J ā n i s. Ak, es jau domāju, ka mums būs jāšķiras. Bet nu atkal varēšu palikt pie jums.

M a t ī s s. Jā, Jāni, mēs paliksim kopā.

TREŠAIS SKATS

Matiss. Jānis. Anna.

A n n a. Jā, tas ir Ringolta kuģis! Gaiši priekšgalā spīd zelta burtos «Anna Rogrota». Kur visi kavējas? Kāpēc viņi vēl nav še?

Jānis noiet, uzmanīgi jūrā skatīdamies.

M a t ī s s. Pacieties. Vēl mēs nezinām, vai viņš nenāk viens pats. Par Jozefu viņš man nekā nav telegrafējis.

A n n a. Nekā?... Nekā?...

M a t ī s s. Cerēsim, ka viņš mūs grib pārsteigt. Saņemies... Še ir vēstules iz dzimtenes. Dakteris Brukners mums paziņo Almas jaunkundzes saderināšanos ar virsmežkungu un (*skatās vēstulē*)... ā!...

A n n a. Kas tev?

Matiss rāda vēstulē uz kādu vietu.

A n n a (*paņem vēstuli un lasa*). «Bez tam man Jums vēl jāstāsta... Cinti... pēc tam pati sevi noģiftējuse...» (*Stāv aizgrābta*.)

M a t ī s s (*pēc pauzes pieceldamies*). Lai viņa dus mierā! (*Iet uz trepēm*.)

J ā n i s (*ātri parādīdamies*). Viņš brauc, viņš brauc!

A n n a. Kas? Kas tad? Es taču nekā neredzēju!

J ā n i s. Tur! Tur! Mūsu jaunskungs! Skatāties! Laiva jau klāt!

Ringolts piebrauc divu matrožu airētā laivā.

CETURTAIS SKATS

Matiss. Anna. Jānis. Ringolts. Matroži.

R i n g o l t s (*izkāpdams*). Sveiki! Sveiki! Sveiki!

M a t ī s s (*viņam pretī steigdamies*). Sveiks, mīlo... mīlo... mēmo... (*Sasveicinās*.)

A n n a. Sveiks! Sveiks!

R i n g o l t s (*satver viņas abas rokas un noskūpstā tās. Skatās viņā. Klusām*). Tā tevi bieži sapnī esmu redzējis. (*Noskūpstā tai*

vēlreiz rokas.) Iedomā pa reizei... (Nogriežas pēkšņi pie Jāņa.)
Labdien! (Krata viņam roku.)

J ā n i s. Labdien, jaunskungs! (Paņem mazu ceļa somu, ko pa tam viens matrozis pieness klāt.)

R i n g o l t s. Bet tā kā tik atkal nemet zemē! Tur visa mana nabadzība iekšā!

J ā n i s. Nebēdājiet. Nav vairs agrākie laiki. Mēs tagad viens otru pazīstam. (Ienes somiņu namā. Matrozis atgriežas uz laivu atpakaļ, kura aiz krūmiem nozūd.)

PIEKTAIS SKATS

Matīss. Anna. Ringolts.

M a t ī s s. Tātad taču pēdīgi, pēdīgi – –

A n n a. Viens pats?...

R i n g o l t s. Viens pats.

Anna ķer roku pie sirds un ieiet mājā.

SESTAIS SKATS

Matīss. Ringolts.

M a t ī s s. Tiešām viens pats?

R i n g o l t s. Nē, es meloju. Jozefs tūliņ būs še.

M a t ī s s. Ā – kā nu varēji būt tik nežēlīgs! (Grib Annai steigties pakaļ.)

R i n g o l t s (viņu atturēdams). Par to tu vēlāk varēsi pārdomāt. Paliēc! Saņem šo mazo atslēgu.

M a t ī s s. Vai ar to tavas izturēšanās noslēpumu varēšu atslēgt?

R i n g o l t s. Nē, bet manu ceļa somiņu. Viss, kas tajā atrodas, pieder Annai – tas ir mana kāzu dāvana.

M a t ī s s. Kāzu dāvana? Vai tad tu nebūsi viņas kāzās?

R i n g o l t s. Nē.

M a t ī s s. Tu joko.

R i n g o l t s. Negribu ar skauģa acīm nolūkoties laimē, kuru ar visu savu spēku esmu pūlējies sataisīt.

M a t ī s s. Ar skauģa acīm?... Ā... Nu tad jel pēc kāzām...

R i n g o l t s. Arī priekš bērnu mācību krusttēva lomas man nav dāvanu. Jums būs bez manis jāiztiek.

M a t ī s s. Tad tu gribētu?...

R i n g o l t s. Tūliņ atkal doties ceļā.

M a t ī s s. Ko? Tūliņ? To es nekādi nevaru pielaist. Tu paliksi, tev jāpaliek, tev jāpaliek!

R i n g o l t s. Tie ir gluži veltīgi vārdi. Mans nodoms negrozāms.

M a t ī s s. Bet pēc tik ilga laika... brāl, brāl...

R i n g o l t s. Mans nodoms negrozāms.

M a t ī s s. Mīļo Ringolt...

R i n g o l t s. Lūdzu... vai tad tu nenogied, ka nevaru?!

M a t ī s s. Ak... ak... kurp tad tu gribi doties?

R i n g o l t s. Kurp liktens mani novedīs.

M a t ī s s. Un kā mēs no tevis turpmāk dabūsim ziņas? Mēs atkal dosimies uz dzimteni.

R i n g o l t s. Ja lasiet avīzēs, ka kuģis «Anna Rogrota» grimis, tad variet tērpties melnās drēbēs.

M a t ī s s. Ringolt, Ringolt!...

Ringolts māj.

M a t ī s s. Ko tu māj? Vai tad jau?... Es domāju, viņš vēl uz kuģa?

Jozefs uznāk ātri.

R i n g o l t s. Tur viņš nāk. Izlīgstiet!

SEPTĪTAIS SKATS

Matiss. Ringolts. Jozefs. Tad Anna.

M a t ī s s. Mans Dievs! (*Nokrit uz sola.*)

J o z e f s. Mans tēvs! Mans mīļotais tēvs! (*Piesteidzas viņam klāt.*)

M a t ī s s. Mans dēls!... (*Šņukst.*) Tu... Tu... vai viņš nu reiz man tevi atvedis?... Jozef... vai tu... Tu tas tiešām... tiešām... tu... mans mīļais... vai tu man vari piedot?

J o z e f s. Man nekā nav ko piedot! Man nekā nav ko piedot, itin nekā...

M a t ī s s. Nav? (*Raud un smejas.*) Viņam nekā nav ko piedot!...
Klausāties jel: viņam nekā nav ko piedot... Viņam nekā... ak tu... ak
tu... (*Glāsta un skūpstā viņa matus. Anna parādās uz trepēm.*)

A n n a. Ā!

J o z e f s. Anna!

A n n a (*lejā steigdamās*). Klāt! Klāt! Ilgi meklētais, rūgti
apraudātais, ar sūpēm gaidītais, tu esi klāt!

J o z e f s. Sirdsmīļākā! Sirdsmīļākā!

A n n a (*pie viņa krūts*). Ak, tagad es varētu mirt!

J o z e f s. Mēs dzīvosim! Dzīvosim! Laimīgi! Laimīgi!

*Pa tam laiva atkal parādās un Ringolts sāk, no Annas un Jozefa nepamanīts,
virzīties uz skatuves dibenu. Matīss viņu grib atturēt. Ringolts viņu ātri
apkampj un ielec laivā. Vicina aizbraucot cepuri.*

Klusās sūpēs Matīss viņam noskatās pakaļ.

Priekškaru nolaiž.